

កិលេខ

ខ្សែ

យន្តការវិប្បាស

និងវិធានការប្រតិបត្តិ

អ.ឧតិស វិប្បាសនៈ

ក្នុង ខ្សែ
ឃរសាវ័ត្ស
និងវិចិត្រសិល្បៈ

ខ.សិរី វិសិស្ស

ชมรมกัลยาณธรรม

หนังสือดีลำดับที่ ๑๕๐

คุณของ พระสาวีบุตร และอิตตคชขบัติ

อ.วติน อินทสระ

พิมพ์ครั้งที่ ๑ มกราคม ๒๕๕๕
จำนวนพิมพ์ ๘,๐๐๐ เล่ม

จัดพิมพ์เป็นธรรมทานโดย ชมรมกัลยาณธรรม
๑๐๐ ถนนประโคนชัย ตำบลปากน้ำ
อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ ๑๐๒๗๐
โทรศัพท์ ๐-๒๗๐๒-๗๓๕๓ และ ๐-๒๗๐๒-๙๖๒๔

ออกแบบปก นงนุช บุญศรีสุวรรณ
รูปเล่ม ภาพประกอบ ศิริส วิชระสุขจิตร
แยกสี Canna Graphic โทรศัพท์ ๐๘๖ ๓๑๔ ๓๖๕๑
พิมพ์โดย บริษัท ชุมทองอุตสาหกรรมและการพิมพ์ จำกัด
โทรศัพท์ ๐-๒๘๘๕-๗๘๗๑-๓

สัพพทานัง อัมมทานัง ชินาติ
การให้ธรรมะเป็นทาน ย่อมชนะการให้ทั้งปวง

www.kanlayanatam.com

คำนำของชมรมกัลยาณธรรม

พระสารีบุตร อัครสาวกเบื้องขวาขององค์พระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้เลิศด้วยปัญญา ยอดยิ่ง พระพุทธองค์ทรงยกย่องสรรเสริญ ตรัสให้เป็นองค์แทนพระพุทธองค์ในการแสดงธรรมจักรฯ ได้อย่างยอดเยี่ยม ใครเล่า จะไม่ชื่นชมยกย่องอนุโมทนา สาธุการ ในคุณของพระธรรมเสนาบดีสารีบุตร

ท่านอาจารย์วศิน อินทสระ ได้สรุปรวบรวม “คุณของพระสารีบุตร” แจกแจงอย่างกว้างขวางพิสดาร เล่าไว้ในรายการธรรมะร่วมสมัยอย่างประเทืองปัญญา และรื่นรมย์ในธรรม เปี่ยมด้วยสาระและอรรถรสชวนฟังซ้ำไม่รู้เบื่อ ด้วยความซาบซึ่งประทับใจในคุณวิเศษ

หลากหลายของท่านธรรมเสนาบดีที่ควรเรียนรู้ และได้เห็นแนวทางประพฤติปฏิบัติอันงดงามในอริยวินัย เมื่อเรียบเรียงเป็นหนังสือแล้ว เสน่ห์แห่งคุณงามความดี แห่งพระอัครสาวกเบื้องขวาก็ยังคงงามไม่จางคลาย ทั้งด้วยด้วยลีลาการนำเสนอแบบฉบับครูผู้เป็นยอด ธรรมกถึกแห่งยุคสมัย นอกจากนี้ ส่วนท้ายเล่มยังมี เรื่องของ “จิตตคหบดี อุบาสกผู้เป็นเลิศทางธรรมกถึก” ซึ่งท่านอาจารย์วชิร ได้รวบรวมมาจากพระไตรปิฎก ก็ เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่ชวนอ่าน น่าเลื่อมใสบุคคลต้นแบบ ที่เป็นอีกหนึ่งกำลังใจให้กัลยาณปุถุชนเดินตามอย่าง มุ่งมั่น

ขอน้อมกราบแทบพระบาทพระบรมศาสดาผู้ ผ่านพ้น อีกทั้งพระอัครสาวกและพระอรหันตสาวกผู้ ดำเนินตามรอยพระบาท ขอนอบน้อมบูชาอาจริย คุณครูบาอาจารย์ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ขอน้อมบูชา

พระคุณท่านอาจารย์วคิน อินทสระ ปราชญ์แห่ง
พระพุทธศาสนา ครูผู้อุทิศชีวิตเพื่อเป็นพุทธบูชาด้วย
ปัญญาถูกต้องและเมตตาต่อศิษย์ ประกาศคุณของ
พระธรรมด้วยจิตวิญญาณทุกกาลสมัย อ่างถึง
อานิสงส์แห่งบุญกุศลที่เกิดจากการจัดพิมพ์หนังสือ
คุณของพระสารีบุตรฯ นี้เป็นธรรมทาน ขอน้อมกราบ
สักการะถวายเป็นพุทธบูชา และน้อมบูชาพระคุณ
ครูบาอาจารย์ทุกรูปทุกท่าน รวมทั้งท่านอาจารย์วคิน
อินทสระ ปิยาจารย์ผู้ถ่ายทอดธรรมอย่างถูกต้อง ด้วย
ความสุขแห่งความเป็นผู้ให้ด้วยเมตตา และขอให้พระ
ลัทธธรรมและปัญญาแห่งพระธรรมเสนาบดีสารีบุตร
จงสว่างและรุ่งเรืองในใจของทุกท่านตลอดไป

ทพญ.อัฉรา กลิ่นสุวรรณ

ประธานชมรมกัลยาณธรรม

คำอนโมทนา

เรื่องพระสารีบุตรกับจิตตคหบดีนี้ ได้พูดและเขียนไว้นานแล้ว คือเรื่องคุณของพระสารีบุตร ได้บรรยายทางวิทยุ อสมท. เอฟเอ็ม ๑๐๐.๕ เมกกะเฮิรตซ์ ยุวดี อึ้งศรีวงษ์ได้ถอดจากเทปคำบรรยาย ตัดต่อเฉพาะส่วนที่เป็นคำพูดของข้าพเจ้า ส่วนเรื่องจิตตคหบดีนั้น ได้เขียนขึ้นใหม่ตามพระไตรปิฎก สังยุตตนิกาย

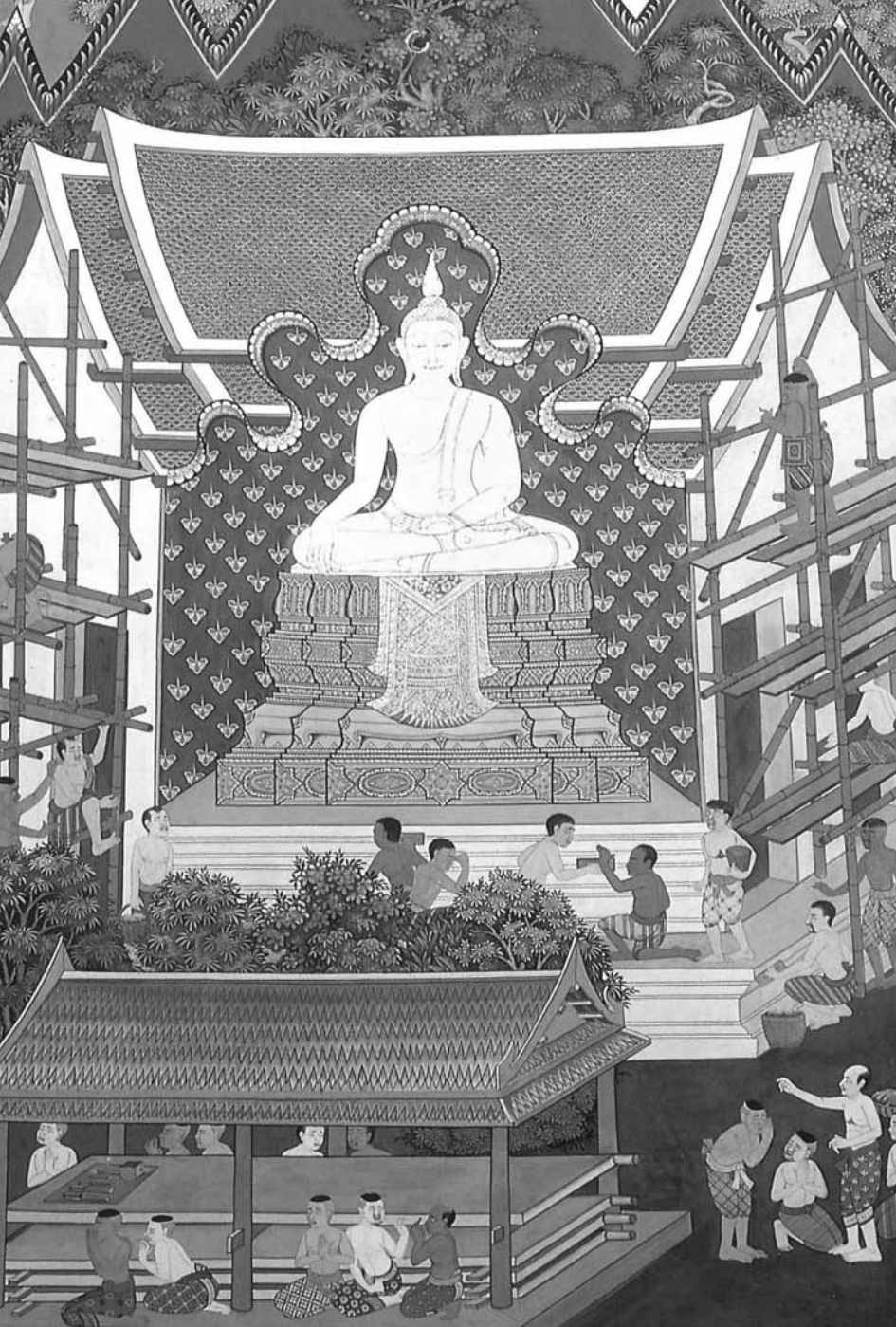
ชมรมกัลยาณธรรมโดยทันตแพทย์หญิงอัจฉรา กลิ่นสุวรรณ ได้มองเห็นคุณค่าของเรื่องนี้ จึงได้ขออนุญาตจัดพิมพ์เผยแพร่เพื่อประโยชน์แก่คนทั่วไป

ข้าพเจ้าอนุญาตด้วยความยินดียิ่ง และหวังว่าจะเป็น
ประโยชน์สมความมุ่งหมายของชมรมฯ ขออนุโมทนา
ต่อกุศลจิตของชมรมกัลยาณธรรมไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ด้วยความปรารถนาดีอย่างยิ่ง

๑๓๒ ๐๓๓๖

พระอัครสาวกผู้เลิศด้วยปัญญา
ได้รับการยกย่องจากพระเจ้าเสด็จว่า
สามารถแสดงพระธรรมจักร
ได้เสมอด้วยพระองค์

ตรัสชมเชยว่า พระสารีบุตรอยู่ ณ ที่ใด
เสมือนพระองค์ประทับอยู่ที่นั่น
พระสารีบุตรเป็นผู้เลิศด้วยปัญญา
มีความสามารถสูงมาก
แต่เป็นผู้อ่อนน้อมถ่อมตน
ซึ่งหาได้ยากในโลก

คุณของ พระสารีบุตร

คราวหนึ่งพระอานนท์เถระเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าได้ถามพระอานนท์ว่า พระอานนท์ชอบพระสารีบุตรหรือไม่ พระอานนท์กราบทูลว่า ใครเล่าจะไม่ชอบพระสารีบุตร นอกจากคนพาล คนโง่คนหลง คนมีจิตวิปลาส เพราะว่าพระสารีบุตรเป็นผู้มีปัญญามาก (มหาปัญญา) มีปัญญาหนาแน่น (บุุปัญญา) มีปัญญาร่าเริง (ทาสปัญญา) มีปัญญาไว (ชวปัญญา) มีปัญญาคม (ตึกขปัญญา) มีปัญญาแทงทะลุ (นิพเพธิกปัญญา) นอกจากนี้พระสารีบุตรยังเป็นผู้มักน้อย สันโดษ สงัดกายสงัดใจ ไม่คลุกคลีด้วยหมู่คณะ ปรารภความเพียร^๑ กล่าวตักเตือน อดทนต่อถ้อยคำ

๑ มีความเพียรดี มีความเพียรเสมอดั้นเสมอปลาย

โจทก์ท้วงคนผิด ตำหนิคนชั่ว อันนี้คือคุณของพระ
 สารีบุตรที่พระอานนท์ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคเจ้าว่า
 ใครเล่าที่จะไม่ชอบพระสารีบุตร นอกจากคนพาล คน
 โกรธ คนหลง คนมีจิตวิปลาส เพราะว่าพระสารีบุตร
 มีคุณอย่างนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าก็ทรงเห็นด้วยกับคำ
 กราบทูลของพระอานนท์

ขณะที่พระพุทธรเจ้าสนทนากับพระอานนท์อยู่ ก็
 มีเทพบุตรชื่อสุลิมเทพบุตรพร้อมด้วยบริวารก็มาเฝ้า
 พระพุทธรเจ้า ทูลสับสนุนคำกล่าวของพระอานนท์ด้วย
 แล้วก็ทูลเสริมว่า เมื่อเข้าประชุมกับเทพบริษัทใด ๆ
 ก็ได้ฟังคำสรรเสริญพระสารีบุตรอย่างหนาหูเหลือเกินว่า
 พระสารีบุตรเป็นบัณฑิต...เหมือนกับที่พระอานนท์
 กล่าวแล้ว แล้วก็เป็นผู้ตำหนิคนชั่ว เทพบุตรที่เป็น
 บริวารของสุลิมเทพบุตรได้ฟังคำสรรเสริญพระสารีบุตร
 ก็รู้สึกปลื้มใจ เบิกบานใจ เกิดปีติปราโมชโสมนัส มี
 ผิวพรรณเปล่งปลั่งเหมือนกับแก้วมณีแก้วไพฑูรย์วาง
 อยู่บนผ้ากัมพลสีเหลือง เหมือนแท่งทองชมพูนุช
 เหมือนดาวประกายพุกฤษณะขณะที่อากาศปลอดโปร่ง
 ปราศจากเมฆบดบัง หรือว่าเหมือนดวงอาทิตย์ที่

ปราศจากเมฆหมอก สุลิมเทพบุตรได้กล่าวสรรเสริญ พระสารีบุตรในสำนักของพระผู้มีพระภาคเจ้าว่า พระสารีบุตรเป็นผู้ที่รู้จักกันดีว่าเป็นบัณฑิต ไม่ใช่เป็นคนมักโกรธ มีความปรารถนาน้อย สงบเสงี่ยม ไม่วางโต ไม่ก้าวร้าว ฝึกตนดีแล้ว เป็นผู้แสวงหาคุณอันยิ่งใหญ่ มีคุณงามความดีที่พระศาสดาทรงสรรเสริญแล้ว พระพุทธเจ้าทรงเห็นด้วยกับคำของสุลิมเทพบุตร แล้วก็ตรัสว่า พระสารีบุตรคอยแต่กาลที่จะนิพพานเท่านั้น นี่เป็นข้อความในสุลิมสูตร พระไตรปิฎกเล่ม ๑๕

ตามนัยอรรถกถาบอกว่าพระพุทธเจ้ามีพระประสงค์จะตรัสถึงคุณของพระสารีบุตร จึงได้ตรัสถามพระอานนท์ก่อนว่าชอบพระสารีบุตรหรือไม่ เพราะว่าท่านกล่าวว่า ถ้าเรากล่าวถึงคุณของคนใดคนหนึ่งก็ไม่ควรกล่าวแก่ผู้ที่ไม่ชอบผู้นั้น เพราะถ้ากล่าวกับผู้ที่ไม่ชอบผู้นั้น เขาจะขัดคอเสียก่อนที่จะพูดจบ จะเป็นอันตรายแก่การพูดพรรณนาคุณ นี้ก็เคยมีประสบการณ์ที่ผมก็เคยพูดชมเชยพระเถระของเราบางรูปนะครับ แล้วคนที่ไม่ชอบท่าน เขาก็ขัดคอขึ้นมา ผมชมว่าท่านแต่งหนังสือดี เขาก็ขัดคอว่า ไม่เห็นดีอะไรเลย

เพียงแต่เอาพระไตรปิฎกมาต่อ ๆ ต่อ ๆ กัน ทำนอง
 นั้นนะครับ ก็ตามใจเขา

ที่นี้พระอานนท์กับพระสารีบุตรชอบพอกันมาก
 ท่านทั้งสองเลื่อมใสในคุณของกันและกัน เช่นพระ
 อานนท์เลื่อมใสในพระสารีบุตรในข้อที่ว่า ได้บำเพ็ญ
 ปัญญาบารมีมาหนา เป็นผู้มึปัญญามาก อยู่ในตำแหน่ง
 แม่ทัพธรรม เป็นธรรมเสนาบดี ส่วนพระสารีบุตรก็
 เลื่อมใสในคุณของพระอานนท์ว่า ได้ทำกิจทุกอย่าง
 เพื่อพระผู้มีพระภาคเจ้าเหมือนได้ทำแทนตน อาศัย
 พระอานนท์ท่านจึงได้เข้ามาปฏิบัติได้ตามที่ปรารถนา ไม่
 ต้องกังวลเรื่องจะต้องปฏิบัติบำรุงพระศาสนา

เมื่อคราวที่เลือกพุทธอุปัฏฐากัน พระสารีบุตร
 ก็เสนอตัวเข้าเป็นพระอุปัฏฐากพระพุทธรเจ้าเหมือนกัน
 แต่ว่าพระพุทธรเจ้าทรงปฏิเสธตรัสว่า “สารีบุตร เธออย่า
 มาอุปัฏฐากเราเลย พระอย่างเธอนั้นอยู่ที่ใดก็เหมือนกับ
 กับเราอยู่ที่นั่น เพราะฉะนั้นอย่ามาอยู่กับตถาคตเลย”
 ตอนนั้นท่านก็เสนอตัวเหมือนกันที่จะบำรุงพระพุทธรเจ้า
 แต่ว่าพระพุทธรเจ้าทรงปฏิเสธ ที่ตรัสกับพระสารีบุตรว่า

“เธออยู่ที่ไหนก็เหมือนเราอยู่ที่นั่น” หมายความว่า พระสารีบุตรมีความสามารถสูงมากในการสั่งสอนภิกษุ เวลาที่พระมากราบลาพระพุทธเจ้าจะไปชนบท พระองค์จะตรัสถามว่า “ไปลาสารีบุตรแล้วหรือยัง ถ้ายังไม่ลา ก็ไปลาเสีย เพราะโอวาทของสารีบุตรก็เหมือนโอวาทของเรา” ทรงเห็นอุปการะอันใหญ่หลวงที่พระสารีบุตรมีต่อพระพุทธศาสนา ถ้าพระสารีบุตรต้องมาเป็นพุทธอุปัฏฐากก็เหมือนกับไม่ได้แบ่งภาคพระพุทธองค์ออกไปเพื่อทำประโยชน์แก่มหาชน การที่พระสารีบุตรไปอยู่ในที่ต่าง ๆ ต่างที่กับพระองค์ก็เหมือนมีพระองค์อยู่ด้วยอีกองค์หนึ่ง แต่ว่า พระอานนท์นั้นยังเป็นพระอริยะผู้น้อยอยู่ ก็เหมาะแล้ว คือว่ามีอุปนิสัย อหยาศัย เหมาะแล้วที่จะอยู่อย่างนั้น ค่ายกย่องทำนองเดียวกันนี้ รัชกาลที่ ๕ ก็เคยตรัสถึงกรมพระยาดำรงราชานุภาพว่า “ใครได้เข้าเฝ้ากรมดำรงฯ ก็เหมือนกับได้เข้าเฝ้าเรา”

ข้อที่ว่าพระสารีบุตรเป็นบัณฑิตนั้น ท่านอธิบายว่าเพราะฉลาดในคุณต่าง ๆ ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสกับพระอานนท์ในที่บางแห่งว่า ชื่อว่าเป็นบัณฑิตด้วยเหตุ ๔ อย่างคือ

๑. **เป็นผู้ฉลาดในธาตุ** คือ รู้จักว่าอะไรเป็นเพียง ลักแต่ว่าธาตุ มองเห็นสิ่งต่าง ๆ ลักแต่ว่าเป็นธาตุมา รวมกัน ไม่ใช่สัตว์ บุคคล ไม่ใช่ตัวตนเราเขา พระสารีบุตร ก็เคยพูดถึงว่า ภิกษุผู้ที่ได้เจโตสมาธิหรือว่ามีฤทธิ์ทางใจสูง ๆ เมื่อพบกองไฟกองฟืน สามารถจะอธิษฐานให้ฟืนนี้เป็นไฟก็ได้ เพราะว่าในฟืนนี้มีธาตุไฟอยู่ จะอธิษฐานให้ฟืนนี้เป็นน้ำก็ได้ เพราะในฟืนนี้มีธาตุน้ำอยู่ จะอธิษฐานให้เป็นลมก็ได้ เพราะว่ามีธาตุลมอยู่ จะอธิษฐานให้เป็นดินก็ได้ เพราะว่าในกองฟืนนี้มีธาตุดินอยู่ สำหรับภิกษุที่ได้เจโตสมาธิในระดับสูงแล้วสามารถจะทำอะไรก็ได้กับสิ่งเหล่านี้ เพราะว่ามันมีธาตุอะไรปนกันอยู่

๒. **เป็นผู้ฉลาดในอายตนะ ๑๒** ว่า เมื่ออายตนะ ภายใน-ภายนอกกระทบกัน ทำให้เกิดอะไรขึ้นอย่างไร ควรจะดับมันอย่างไร ควรจะจัดการกับมันอย่างไร พิษสงของโลกมันก็อยู่ที่อายตนะ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ กับรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ธรรมารมณ์ พิษสงของโลกก็มีอยู่เพราะอันนี้ หากจะดับโลกก็ต้องดับอันนี้ คือดับความกำหนัด ความพอใจ ความ

เดือดร้อนเกิดเพราะอายตนะอันนี้ จะดับโลกก็คือดับอันนี้ บางทีพระพุทธเจ้าทรงแสดงว่า ภิกษุทั้งหลาย เราจักแสดงธรรมที่เป็นสัปปายะแก่พระนิพพานแก่เธอทั้งหลาย สิ่งที่เป็นสัปปายะแก่พระนิพพานแก่เธอทั้งหลายก็คือ ความรู้ในเรื่องอายตนะภายในและภายนอกนี้เอง ในอาทิตตปริยายสูตร พระพุทธเจ้าก็ทรงแสดงอายตนะภายในอายตนะภายนอกว่าเป็นของร้อน ร้อนเพราะราคะ โทสะ โมหะ เกิด แก่ เจ็บ ตาย การถอดถอนความพอใจ เบื่อหน่ายในอายตนะเสียได้ ก็เป็นการดับราคะ โทสะ โมหะ

๓. เป็นผู้ฉลาดในปฏิจจสมุปบาท

๔. เป็นผู้ฉลาดในฐานะและอฐานะ (ฐานะ และ อฐานะ แปลว่า สิ่งที่เป็นไปได้และสิ่งที่เป็นไปไม่ได้) ท่านที่ต้องการจะทราบว่าจะอะไรเป็นไปได้อะไรเป็นไปไม่ได้ ลองเปิดดูในอัฐฐานบาลี ในพระไตรปิฎกเล่ม ๒๐ พระพุทธเจ้าจะตรัสไว้เยอะเลย ว่า อะไรเป็นไปได้อะไรเป็นไปไม่ได้ ฉลาดในฐานะและอฐานะ คือ รู้ว่า อะไรเป็นไปได้อะไรเป็นไปไม่ได้ อะไรควร-ไม่ควร

ก็สงเคราะห์หรืออนุโลมเข้ามาได้ พระพุทธเจ้าท่านตรัสไว้ในอัฐฐานบาลีว่า “ภิกษุทั้งหลาย เป็นไปไม่ได้ที่ทิวฐีสัมปันนบุคคลจะพึงทำอภิญญา ๖” ทิวฐีสัมปันนบุคคล -ผู้สมบูรณ์ด้วยทิวฐี คือ สัมมาทิวฐี คือ ตั้งแต่พระโสดาบันไป จะพึงทำอภิญญา ๖ คือ อนันตริยกรรม ๕ และอัญญสัจตฤทเทส^๒ คือการเข้ารีตเป็นที่ ๖ เป็นไปไม่ได้ที่พระโสดาบันจะพึงเป็นเช่นนั้น แต่ว่าเป็นฐานะหรือเป็นไปไม่ได้สำหรับบุคคลที่จะทำอภิญญา ๖

มีรายละเอียดเยาะเย้ยที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า อะไรเป็นไปได้อะไรเป็นไปไม่ได้ในอัฐฐานบาลี พระไตรปิฎกเล่ม ๒๐ เช่น เป็นไปไม่ได้ที่ผู้หญิงจะเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่เป็นไปได้ที่ผู้ชายจะเป็น ถ้าชาตินี้เป็นผู้หญิงแล้วต้องการเป็นผู้ชาย ก็ทำบุญทำกุศลแล้วตั้งใจคลายความพอใจที่จะเป็นผู้หญิง แล้วอธิษฐานจิตให้เป็นผู้ชายก็ได้ คนแต่ละคนนี้ บางคนก็ชาตินี้เป็นผู้หญิงชาติหน้าอาจจะเป็นผู้ชาย ก็หมุนเวียนเปลี่ยนกันไป แต่ไปถึงจุดที่จะเป็นพระพุทธเจ้า เขาต้องเป็นผู้ชายก่อน มันเป็นเรื่องเหมาะสม แต่ว่า

๒ อัญญสัจตฤทเทส นี้ เป็นได้เฉพาะภิกษุเท่านั้น คือ ไปนับถือศาสนาอื่นต่างๆ ที่เป็นภิกษุอยู่ จึงจัดเป็นอภิญญา แปลว่าฐานะอันหนัก

ผู้หญิงทุกคนมีสิทธิ์ที่จะเป็นผู้ชาย การเกิดเป็นผู้หญิง - ผู้ชายไม่ใช่ของตายตัว เป็นกระบวนการธรรมชาติที่ต้องการให้ชีวิตได้มีประสบการณ์ตรงทั้งสองเพศทั้งเพศหญิงและเพศชาย บางท่านก็บอกว่าไม่ต้องเสียใจหรืออก ไม่ได้เป็นพระพุทเจ้า ตอนที่เป็นผู้หญิงก็เป็นแม่ของพระพุทเจ้าได้ ไม่ได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิก็เป็นแม่ของพระเจ้าจักรพรรดิได้ การที่พระมหาโพธิสัตว์จะเลือกใครเป็นแม่ต้องพิจารณาแล้วพิจารณาอีก เรียกว่า ปัญจมหาวิโลกนะ

ที่ว่า**พระสารีบุตรเป็นผู้มีปัญญานั้น** ท่านอธิบายไว้มาก อย่างน้อยก็มี ๖ ประการด้วยกัน เช่นว่า

บุถุปัญญา - มีปัญญาหนาแน่น

ติกขปัญญา - มีปัญญาเฉียบคม

ชวณปัญญา - มีปัญญาไว

มหาปัญญา - มีปัญญามาก

นิพเพธิกปัญญา - มีปัญญาแทงทะลุ

(Penetrating insight)

หาสปัญญา - มีปัญญาว่าเริง เป็นผู้ว่าเริง
อยู่ข้างใน

ตามที่กล่าวไว้ข้างต้น ท่านอธิบายนิพเพทิกปัญโญไว้ว่า คนบางคนในโลกนี้มากไปด้วยความเอือมระอา เบื่อหน่ายนี้ ไม่ไยดีในสังขารทั้งปวง จึงเจาะทำลาย กองโลภะ ทำลายกองโทสะ และกองโมหะได้โดยสิ้นเชิง นี้เรียกว่า นิพเพทิกปัญโญ แหงทะลุไปเบื้องหลังของปรากฏการณ์

ข้อที่ว่าอัปปิจโจ - มีความปรารถนาล้น คือว่า ปกปิดคุณที่มีอยู่ ไม่โอ้อวด รู้จักประมาณในการรับ ที่ว่าเป็นผู้สังัดคือได้วิเวก ๓ คือ

กายวิเวก - สังัดกาย อยู่ในที่สังัด พอใจใน
เนกขัมมะคือปลีกตนออกจากสิ่ง
ยั่วชวน

จิตตวิเวก - สังัดจิต มีจิตบริสุทธิ์ผ่องแผ้วหรือ
ว่าได้ฌาน อยู่ในฌาน

อุปธิวิเวก - สังัดกิเลส ปราศจากกิเลสทั้งปวง

และต่อไปก็ไม่คลุกคลีโดยไม่จำเป็น แล้วก็มีความเพียร ปรารถนาความเพียร มีความเพียรบริบูรณ์ ผู้มีความเพียรจะไม่ยอมให้กิเลสที่เกิดขึ้นในขณะ

เดินติดตามถึงขณะยืน ไม่ยอมให้กิเลสที่เกิดขึ้นขณะยืนติดตามถึงขณะนั่ง ไม่ยอมให้กิเลสที่เกิดขึ้นขณะนั่งติดตามถึงขณะนอน กิเลสใด ๆ ที่เกิดขึ้นในอริยาบถใด ๆ ก็ข่มไว้ได้ในอริยาบถนั้น ๆ

กล่าวกันว่าพระสารีบุตรมิได้เหยียดหลังลงบนเตียงคือไม่นอนเตียงเป็นเวลาถึง ๔๔ ปี (มีพระเถระหลายรูปที่ไม่นอนเตียง คือนอนกับพื้นเป็นเวลานาน ๆ ในประวัติของพระเถระ)

พระสารีบุตรเป็นผู้ไม่คลุกคลีด้วยหมู่คณะโดยไม่จำเป็น คือไม่คลุกคลีไปเพื่อกิเลส ไม่คลุกคลีสิ่งที่ไม่เกี่ยวกับเรื่องที่จะให้เจริญไปด้วยศีล สมาธิ ปัญญา ท่านอยู่ในหมู่เพื่อจะทำประโยชน์แก่หมู่ เป็นตัวอย่างให้แก่ภิกษุ เพียงการได้เห็นพระอริยะก็เป็นการดี เป็นมงคล ไม่ได้อยู่เพื่อหาประโยชน์จากหมู่คณะ

คำว่า “**วัตตา**” เป็นผู้กล่าวกำจัดโทษ คือเมื่อพระเถระเห็นความประพฤติน่าดีของพระภิกษุสามเณร

ท่านจะว่ากล่าวในขณะที่นั้นทีเดียว ไม่ผิดเพี้ยนว่า ค่อย
ว่ากล่าวพຼ່งนี้เถิด ค่อยว่ากล่าวมะรึนนี้เถิด ท่านจะว่า
ทันที

อีกข้อหนึ่ง **เป็นผู้อดทนต่อคำสอน** (วจนกฺขโม)
คือยอมทนฟังคำของผู้อื่นได้ บางคนชอบสอนคนอื่น
แต่ว่าพอถูกสอนบ้างก็โกรธ แต่ว่าพระสารีบุตรท่าน
กล่าวสอนผู้อื่นด้วย เมื่อผู้อื่นสอนท่าน ท่านก็น้อมรับ
ด้วยความเคารพ มีเรื่องเล่าไว้ในอรรถกถาของพระสุตฺรนี้
ว่า วันหนึ่งสามเณรอายุ ๗ ขวบ กล่าวกับพระสารีบุตรว่า
“ท่านขอรับ ชายผ้าหนุงของท่านห้อยลงมา” พระเถระ
ท่านไม่พูดอะไรเลย หลบไปในที่เหมาะแห่งหนึ่ง หนุง
สบงเรียบริ้อย แล้วมายืนพนมมือพูดกับสามเณรว่า
“เท่านี้พอไหม ท่านอาจารย์” พระเถระกล่าวว่า “เมื่อ
เขาเป็นคนดี แม้บวชในวันนั้น หรือเป็นสามเณรอายุ
๗ ขวบกล่าวสั่งสอนอยู่ เราก็พึงรับฟังด้วยความเคารพ”
บางทีท่านไปพักแรมในที่บางแห่ง ท่านไปที่หลัง พระ
อื่น ๆ เขาไปก่อน เขาก็ไปจงที่นอนกันหมด พระ
สารีบุตรก็ไปพักอยู่โคนไม้ ตอนเช้าพระพุทฺธเจ้าไป
เจอเข้า กระแอมขึ้น ตรัสถามว่า

“ใครอยู่ที่นั่น”

“ข้าพระองค์ สารีบุตร”

“อ้าว ทำไมเป็นพระเถระผู้ใหญ่มาอยู่ที่นี่”

ทูลว่า “มาทีหลัง เสนาสนะเต็มพระเจ้าข้า ก็เลย
มาพักที่โคนไม้”

พระพุทธเจ้าปรารภเหตุนี้ จึงได้บัญญัติเรื่อง
เสนาสนะว่า เสนาสนะดีควรให้แก่พระเถระก่อนอย่าง
พระสารีบุตร เป็นต้น

ที่ว่าเป็นผู้ตำหนิบาปนั้นคือว่า ไม่เห็นแก่คนชั่ว
ไม่ฟังคำของคนชั่ว ไม่ยอมอยู่ในอาณาจักรเดียวกับ
คนชั่ว ไม่ยอมอยู่ค่ายเดียวกับคนชั่ว พระสารีบุตรตั้ง
ความหวังไว้เสมอว่า ขอเพื่อนร่วมพรหมจรรย์ของเรา
จงอย่าเป็นคนปรารถนาลามก* อย่าเป็นคนเกียจคร้าน
มีความเพียรเลว มีการศึกษาน้อยเลย แล้วว่าธรรมดา
สมณะไม่พึงตกอยู่ในอำนาจของราคะ โทสะ โมหะ ควร
ละราคะเป็นต้นที่เกิดขึ้นแล้วเสีย ที่พูดมาข้างต้นนี้
ตามพระไตรปิฎกเล่ม ๑๕

---

* ปรารถนาลามก ในภาษาธรรม คือปรารถนาไม่ดี

พระสารีบุตรท่านเป็นผู้ไม่โกรธ มีตัวอย่างหลายตัวอย่าง มีคนทดสอบท่าน เพราะว่าลูกศิษย์ท่านก็ยกย่องสรรเสริญพระสารีบุตรว่าท่านไม่โกรธ มีพราหมณ์คนหนึ่งบอกว่าคงเป็นเพราะไม่มีคนขี้วให้โกรธ ลูกศิษย์ก็บอกว่าท่านไม่โกรธจริง ๆ พราหมณ์จะลองทดสอบดู พระสารีบุตรเข้าไปบิณฑบาต พราหมณ์ก็เดินตามไปทูลหลัง พระสารีบุตรก็เฉย พราหมณ์เห็นท่านไม่โกรธจริง ๆ ไม่มีกิริยาของผู้โกรธเลย พราหมณ์เสียใจมาก คุณเข่าลงกราบท่าน ท่านถามว่าอะไรกันนี้ เขาก็เล่าให้ฟังว่า เขาต้องการจะทดสอบท่าน ท่านไม่ถือโทษ ให้อภัย พราหมณ์บอกว่าถ้าให้อภัยก็ให้ไปฉันที่บ้าน แล้วพราหมณ์ก็รับบาตรไป ท่านก็ไป ลูกศิษย์ของพระสารีบุตรเห็นเหตุการณ์ก็ตามไปดักอยู่หน้าบ้านพราหมณ์ ขอร้องพระสารีบุตรว่าท่านรับบาตรของท่านเถอะ ผมจะจัดการพราหมณ์คนนี้ พระสารีบุตรกล่าวว่า “เขาดีท่านหรือดีอาตมาละ”

“เขาดีพระคุณเจ้า”

“เขาดีอาตมา อาตมาก็ให้อภัยเขาแล้ว จะเอาอะไรอีก”

พวกลูกศิษย์ก็หลีกไปไม่ทำอะไร พราหมณ์เลี้ยงพระสารีบุตรเสร็จแล้ว พระสารีบุตรท่านก็อนุโมทนาแล้วก็กลับ หมู่พระที่ทราบข่าวเข้าก็ติเตียนพระสารีบุตรว่าพระสารีบุตรใช้ไม่ได้เลย พราหมณ์เขาตีแบบนี้แล้วยังไปรับบิณฑบาตที่บ้านเขาอีก ยังไปฉันที่บ้านเขาอีกอีกหน่อยพราหมณ์คนนี้ก็ตั้งใจ ก็เที่ยวตีพระองค์นั้นบ้างองค์นี้บ้าง ทำตัวอย่างที่ไม่ดี อะไรทำนองนี้ พระพุทธเจ้าทราบข่าว ท่านก็สอนพระว่า ไม่ควรไปตำหนิพระสารีบุตรเพราะว่าพระสารีบุตรทำถูกแล้ว ท่านให้อภัยแล้วก็ไม่ผูกเวรไม่จองเวร หลังจากทีพราหมณ์ตีพระสารีบุตรทดสอบแล้ว พราหมณ์นั้นก็ไม่เคยไปตีใครอีก ก็เลื่อมใสพระดีตลอดมา

อีกข้อหนึ่งคือ **สงบเสงี่ยม** (โสรโต) เป็นคนสงบเสงี่ยม เป็นคนถ่อมตัว

อีกข้อหนึ่ง**เป็นคนฝึกตน** (ทันโต) เมื่อท่านเป็นพระอรหันต์แล้วก็ไม่แปลก แต่ว่าท่านมีลักษณะที่เป็นคนฝึกตนมาตั้งแต่สมัยเป็นปริพพาชก เที่ยวแสวงหาแล้วที่หน้าอัครรรยอยู่เรื่องหนึ่งคือเรื่องเกี่ยวกับพระเทวทัต

เมื่อพระเทวทัตทำสังฆเภทแยกหมู่คณะไปจากพระพุทธเจ้าแล้ว พระพุทธเจ้ารับสั่งให้ภิกษุทั้งหลายไปลงประกาศนियกรรรมพระเทวทัตในเมืองราชคฤห์ว่า ตามปกติแล้วพระเทวทัตเป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ แต่ว่ามาบัดนี้ถูกความโลภครอบงำจิตใจ มีความปรารถนาจะเป็นใหญ่ นับแต่นี้เป็นต้นไปพระเทวทัตจะทำอะไรก็ไม่ถือว่าเป็นการกระทำของสงฆ์ แต่ว่าเป็นงานของพระเทวทัตทำเอง จะไม่ได้รับความร่วมมือจากสงฆ์และไม่ให้ทำสังฆกรรมร่วมกันกับภิกษุอื่น

เมื่อพระพุทธเจ้ารับสั่งอย่างนี้แล้ว ภิกษุผู้ฉลาดสามารถก็ได้ประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยอัญญัติหุติยกรรมประกาศนियกรรรมประกาศไปทั่วกรุงราชคฤห์ เมื่อสงฆ์ประกาศแล้ว พระพุทธเจ้าก็รับสั่งให้พระสารีบุตรเข้าไปในเมืองราชคฤห์ว่า ให้ไปประกาศโทษของพระเทวทัต พระสารีบุตรก็กราบทูลพระพุทธเจ้าว่า ท่านไม่สามารถจะทำอย่างนั้นได้ เพราะว่าเมื่อก่อนนี้พระเทวทัตเป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ และท่านพระสารีบุตรได้กล่าวชมเชยพระเทวทัตไว้มากกับประชาชน

ประชาชนทั่วไปก็รู้ บัดนี้จะให้ไปพูดในทางตรงกันข้าม
ท่านพูดไม่ได้ ท่านทำไม่ได้ พระพุทธเจ้าท่านก็เก่ง
เหลือเกิน ตรัสว่า

“สารีบุตร เมื่อก่อนเธอได้กล่าวชมพระเทวทัต
ไปตามความเป็นจริงว่า เทวทัตนี้มีฤทธิ์มากมีอำนาจ
มาก กล่าวไปตามความเป็นจริงใช่ไหม”

พระสารีบุตร ก็กราบทูลว่า “ใช่ พระเจ้าข้า”

“แต่ว่าบัดนี้พระเทวทัตเป็นอย่างนั้นหรือเปล่า เมื่อก่อนพระเทวทัตเป็นอย่างหนึ่ง แต่เวลานี้พระเทวทัตเป็นอีกอย่างหนึ่ง เพราะฉะนั้นถ้าเธอไปประกาศใหม่ ว่าพระเทวทัตเป็นคนอย่างนั้น ๆ ในเมืองราชคฤห์ จะชื่อว่ากล่าวตามความเป็นจริงหรือเปล่า”

พระสารีบุตรก็กราบทูลว่า “ก็กล่าวตามความเป็นจริง”

“เมื่อกกล่าวตามความเป็นจริงแล้ว ทำได้ใหม่ ควรจะทำใหม่”

พระสารีบุตรก็เลยยอม ทูลว่า “ถ้าอย่างนั้นข้าพระองค์ก็ไปได้” ไปประกาศกับประชาชน ให้ประชาชนทราบถึงความผิดของพระเทวทัต

ด้วยความรู้สึกที่รับผิดชอบว่าท่านได้เคยพูดอย่าง
 นี้มา แต่คราวนี้จะไปพูดอีกอย่างหนึ่งท่านก็ไม่สะดวก
 ใจที่จะพูด ท่านเองนี่ แต่พระพุทธเจ้าท่านก็เน้นใน
 เรื่องว่า**ให้ถือความเป็นจริงเป็นหลัก** อันนี้เป็นคติมาก
 เป็นพุทธปรัชญา คือส่วนที่ดีก็คือส่วนที่ดี ส่วนที่ผิด
 ก็คือส่วนที่ผิด นี่เป็นตัวอย่างที่ดีมาก เป็นสัจจานุรักษนา
 การตามรักษาสัจจะ ไม่ใช่สัจจาทินิเวส ถ้าเป็นสัจจา
 ทินิเวส คือเคยถืออย่างไรก็ถืออย่างนั้นตลอดไป การ
 ถืออย่างที่เคยถือมาโดยไม่นึกถึงความจริงได้เปลี่ยน
 ไปแล้วอย่างไร คือเคยถือมาอย่างไรก็ถือไปอย่างนั้น
 อย่างนี้เรียกว่าถือแบบสัจจาทินิเวส คือเปลี่ยนแปลง
 ไม่ได้ อันนี้พระพุทธเจ้าไม่อนุญาต สัจจานุรักษนา
 เป็นสิ่งที่พระพุทธเจ้าทรงยกย่อง ถ้าเป็นคำคุณศัพท์ก็
 เป็นสัจจานุรักษี สัจจานุรักษี มนสา สุตงวุโต เป็นผู้
 ตามรักษาสัจจะ คือว่าสัจจะเป็นอย่างไรก็ถือไว้อย่างนั้น
 เมื่อความจริงมันเปลี่ยนไปแล้วก็ต้องเปลี่ยนไป

เหมือนทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์เขาก็เปลี่ยนแล้ว
 เปลี่ยนอีกครั้งแล้วครั้งเล่า ทดลองใหม่ทดสอบใหม่
 มันไม่ได้เป็นอย่างเก่าแล้ว เขาก็ประกาศทฤษฎีใหม่

อันนี้เป็นลัจจานุรักษ์ เป็นแบบอย่างที่ดีมาก คือเรื่อง
ที่พระพุทธเจ้าตรัสกับพระสารีบุตร ในทางกลับกันก็
เหมือนกัน คนที่เคยเสีย ไม่ใช่ว่าจะดีไม่ได้ ไม่ใช่ว่า
เมื่อก่อนคนนี้เป็นคนที่เราเคยเห็นว่าไม่ดีอย่างนั้นไม่ดี
อย่างนี้ ต่อมาอีก ๔ - ๕ ปี เขาอาจจะเปลี่ยนไปแล้ว
ก็ได้ เขาอาจจะดีแล้วโดยที่เรายังไม่รู้ เรารู้ตอนที่เขา
ไม่ดี เหมือนอย่างพระองค์อุลิมมา พระพุทธเจ้าท่าน
เอามาบวช ท่านเป็นพระอรหันต์แล้ว คนบางคนก็ยัง
ปักใจว่าท่านยังเป็นโจรอยู่ พระพุทธเจ้าท่านก็บอกว่า
ไม่ใช่ เปลี่ยนไปแล้ว ยังทรงถามพระเจ้าปเสนทิโกศล
ว่า ถ้าต่อนี้เองอุลิมมาบวชแล้ว แล้วก็วางศัสตรา
แล้ว ไม่เบียดเบียนใครแล้ว พระองค์จะอย่างไร
กับองค์อุลิมมา ต่อนั้นพระเจ้าปเสนทิโกศลจะไปปราบ
องค์อุลิมมา แต่ก็ไปเฝ้าพระพุทธเจ้าก่อน พระเจ้าปเสน
ทิโกศลก็กราบทูลว่า จะถวายปัจจัย ๔ จะอภิเษกกราบ
ไหว้ นี่คือลัจจานุรักษณา ไม่ใช่ลัจจานินเวส

พระสารีบุตรเป็นผู้แสวงหาคุณที่ยิ่งใหญ่อยู่เสมอ
ตั้งแต่ท่านเป็นคฤหัสถ์ เป็นปริพาชก หลังจาก
ท่านไปดูมหรสพกับเพื่อนคือโกลิตะ แล้วก็เที่ยว

แสวงหาคุณ หลังจากไปบวชเป็นปริพพาชกแล้วก็ยังคงแสวงหาต่อไป ไม่พอใจเพียงเท่านั้น จนกระทั่งไปพบพระอัสสชิ

ที่รู้จักนอญก็คือ **ท่านเป็นคนกตัญญู** นอนหันศีรษะไปทางพระอัสสชิอยู่ตลอดเวลา รู้ว่าพระอัสสชิเป็นปฐมาจารย์ เป็นอาจารย์องค์แรกที่ทำให้รู้ธรรม ท่านนอนที่ไหนท่านก็หันศีรษะไปทางนั้น จนพระไปติเตียนว่า พระสารีบุตรบวชเป็นพระในพุทธศาสนาแล้วยังไหว้ทิศอยู่อีก พระพุทธเจ้าเรียกไปถาม ท่านก็ทูลว่า พระองค์ก็ทรงทราบ พระพุทธเจ้าก็เลยบอกว่า พระสารีบุตรไม่ได้ไหว้ทิศหรอก แต่ว่าระลึกถึงคุณของอาจารย์

มีพราหมณ์ผู้หนึ่งซึ่งพระสารีบุตรบวชให้ ชื่อว่า **ราชะพราหมณ์** เป็นพราหมณ์ที่ยากจนไม่มีใครยอมบวชให้ จนกระทั่งพระพุทธเจ้าตรัสถามว่าใครระลึกถึงคุณความดีของราชะได้บ้าง พระสารีบุตรจึงทูลว่า ราชะพราหมณ์เคยใส่บาตรท่านทัพพีหนึ่ง พระพุทธเจ้าก็เลยให้พระสารีบุตรบวชให้ ท่านก็รับอาสาเป็น

อุปชฌายะให้ราชาพราหมณ์ เป็นอุปชฌายะและลูกศิษย์คนแรกในการบวชด้วยระบบบัญญัติจตุตถกรรมที่ใช้อยู่จนถึงทุกวันนี้ บวชแล้วก็เป็ฯพระแกที่ว่าง่าย อาจารย์ก็เป็ฯคนฉลาดเป็ฯคนกตัญญู ลูกศิษย์ก็เป็ฯคนว่าง่าย สอนง่าย เข้ากันดีเหลือเกิน ไม่เหมือนลูกศิษย์พระมหากัสสปะที่เฝ้ากุฎิอาจารย์

พระสารีบุตรเป็ฯผู้ฉลาดในการแสดงธรรมมากจนได้นามว่าเป็ฯธรรมเสนาบดี สามารถแสดงธัมมจักกฯ ได้เสมอพระพุทธรเจ้า มีพระเถระรูปเดียวที่สามารถแสดงธัมมจักกฯ ซึ่งมีอริยสังข์เป็ฯแกนกลางได้เสมอกับพระพุทธรเจ้า พระพุทธรเจ้าทรงยกย่องอย่างนั้น จึงได้ตั้งให้เป็ฯธรรมเสนาบดี เป็ฯแม่ทัพธรรม จะยกตัวอย่างให้ดูสักเรื่องที่คุณกับนางสุจิมุขี สุจิมุขี แปลว่าปากเข็ม คือเที่ยวทิ่มแทงใครต่อใคร ปัจจุบันเรียกว่าคนปากจัด วันหนึ่งที่ท่านพระสารีบุตรออกไปบิณฑบาตในเมืองราชคฤห์ ได้อาหารพอสมควรแล้ว ก็แวะฉันที่ใกล้ฝาเรือนแห่งหนึ่ง พอดีปริพพาชิกานางหนึ่งชื่อ สุจิมุขี มีปากแหลมเหมือนเข็ม ท่านองว่าพูดจาทิ่มแทงคนอื่น มาพบพระสารีบุตรนั่งฉันอยู่

ใกล้ฝาเรือน นางก็อดไม่ได้ที่จะพูดทิ่มแทง บังเอิญไปแทงเอาหินเข้า ปากหักไป นางเห็นพระสารีบุตรนั่งฉันอยู่จึงได้กล่าวขึ้นว่า สมณะผู้นี้ก็มหน้าฉัน พระสารีบุตรตอบว่าเราไม่ได้ก้มหน้าฉัน ถ้าอย่างนั้นท่านแหงนหน้าฉัน เราไม่ได้แหงนหน้าฉัน ถ้าอย่างนั้นท่านหันหน้าไปทางทิศใหญ่ฉัน พระสารีบุตรก็ตอบว่าเราไม่ได้หันหน้าไปทางทิศใหญ่ฉัน ถ้าอย่างนั้นท่านหันหน้าไปทางทิศน้อยฉัน พระสารีบุตรก็ตอบว่าเราไม่ได้หันหน้าไปทางทิศน้อยฉัน นางสุจิมุขีก็บอกว่า ข้าพเจ้าพูดอย่างไรก็อย่างใดท่านก็ปฏิเสธเสียหมด ถ้าอย่างนั้นท่านฉันอย่างไร พระสารีบุตรก็ตอบว่าสมณพราหมณ์เหล่าใดเลี้ยงชีพด้วยดิรัจฉานวิชา คือวิชาดูที่ต่าง ๆ ว่าที่ตรงนี้ดีตรงนี้ไม่ดี เป็นต้น สมณพราหมณ์เหล่านั้นเรียกว่าก้มหน้าฉัน สมณพราหมณ์เหล่าใดเลี้ยงชีพด้วยดิรัจฉานวิชาคือวิชาดูดาวนักษัตร ทำนายทายทักโดยอาศัยดวงดาว สมณพราหมณ์เหล่านั้นเรียกว่าแหงนหน้าฉัน สมณพราหมณ์เหล่าใดเลี้ยงชีพด้วยดิรัจฉานวิชา คือรับใช้เป็นซุตเขา รับใช้ไปโน่นมานี้ให้เขาเพื่อได้ค่าจ้างหรือลาภสักการะเป็นเครื่องตอบแทน สมณพราหมณ์เหล่านั้นเรียกว่าหันหน้าไป

ทางทิศใหญ่ฉัน สมณพราหมณ์เหล่าใดเลี้ยงชีพด้วย
 ดิรัจฉานวิชา คือวิชาคุณลักษณะอวัยวะร่างกาย สมณ
 พราหมณ์เหล่านั้นเรียกว่าหันหน้าไปทางทิศน้อยฉัน
 เราไม่ได้อาศัยดิรัจฉานวิชาเหล่านั้นเลี้ยงชีพ จึงชื่อว่า
 มิได้ก้มหน้าฉัน มิได้เงยหน้าฉัน ไม่ได้หันไปทางทิศ
 ใหญ่ฉัน ไม่ได้หันไปทางทิศน้อยฉัน เราเลี้ยงชีพโดย
 สุจริตตามอริยประเพณี อาชีวะของเราบริสุทธิ์เต็มที่
 เราแสวงหาอาหารโดยธรรม มิได้เบียดเบียนหลอกลวง
 ผู้ใด ได้มาโดยธรรมและฉันโดยธรรม อันนี้พระ
 สารีบุตรแสดงธรรมกับนางสุจิมุขี ท่านฉลาดในการ
 แสดงธรรม

ความเลื่อมใสของพระสารีบุตรที่มีต่อพระผู้มี

พระภาค จากข้อความในสัมปสาทนียสูตรความว่า พระ
 สารีบุตรได้เข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าแล้วก็กราบทูลถึงความ
 เลื่อมใสของท่านที่มีต่อพระพุทธองค์ทั้งในอดีต อนาคต
 และปัจจุบัน ว่าไม่มีสมณพราหมณ์ใดที่จะมีความรู้
 ยิ่งไปกว่าพระผู้มีพระภาคเจ้าในทางพระสัมโพธิญาณ
 คือปัญญาตรัสรู้ พระพุทธเจ้าก็ตรัสถามพระสารีบุตร
 ว่า อาสภิวาจา - การกล่าววาจาประกาศความเลื่อมใสนี้

ประเสริฐนัก ยิ่งใหญ่นัก โอปารนัก ก็แต่ว่า เหวอรู้
 หรือว่าพระผู้มีพระภาคในอดีตในอนาคตรวมทั้งใน
 ปัจจุบันด้วย ว่าทรงมีศีลอย่างนี้ มีธรรมอย่างนี้ มี
 พระปัญญาอย่างนี้ มีความหลุดพ้นอย่างนี้ พระสารีบุตร
 กราบทูลว่า ไม่ทราบเลย พระผู้มีพระภาคเจ้าก็ตรัสว่า
 สารีบุตร เมื่อเธอไม่ทราบ เหตุไรจึงกล่าวอัสภิวาจา
 เช่นนี้ พระสารีบุตรกราบทูลว่า แม้ข้าพระองค์ไม่
 ทราบเรื่องนั้นก็จริง แต่ก็พอทราบแนวแห่งธรรม
 (ธมฺมนวโธ) ทราบแนวแห่งธรรมได้ ก็เปรียบเหมือน
 เมืองที่มีกำแพงแน่นสนิททุกด้าน ไม่มีช่องแม้แต่พอ
 แมวรอดได้ นายประตูผู้ฉลาดยืนเฝ้าประตูอยู่ ย่อม
 เห็นคนและสัตว์ที่เข้าออกฉันใด ข้าพระองค์ก็ฉันนั้น
 ย่อมทราบแนวแห่งธรรมได้ คือว่าพระอรหันตสัมมา
 สัมพุทธเจ้าทั้งในอดีต อนาคต และปัจจุบันย่อมละ
 นิเวศน์ ๕ ได้ มีพระมณีสถั่งมั่นในสติปัญญาฐาน ๔ เจริญ
 สัมโพชฌงค์ ๗ ได้แล้ว จึงตรัสรู้หลุดตรัสมาสัม
 โพธิญาณ คราวใดที่ข้าพระองค์ได้เข้าเฝ้าพระผู้มีพระ
 ภาค ได้สดับธรรมที่ทรงแสดงอันละเอียดยิ่งนัก
 ประณีตยิ่งนัก ทั้งฝ่ายดำและฝ่ายขาวคือทั้งส่วนดี
 และส่วนไม่ดี พร้อมด้วยอุปัฏฐาก คราวนั้นข้าพระองค์

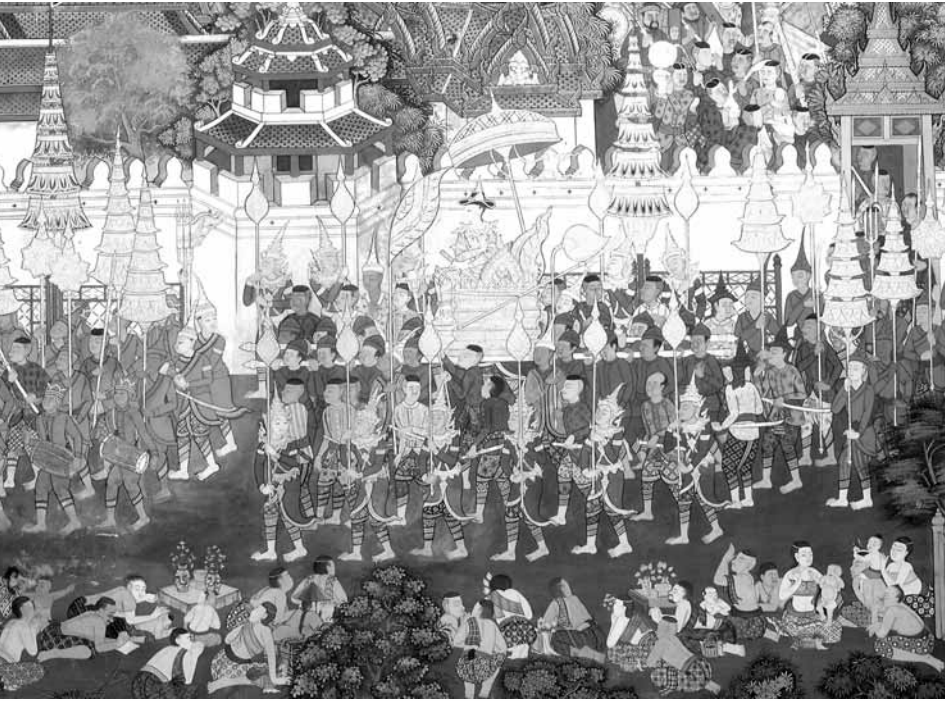

ก็สามารถรู้ธรรมที่พระองค์แสดงแล้ว แม้จะเป็นเพียง
บางส่วนในธรรมทั้งหลายก็ตาม ข้าพระองค์ก็พอตกลง
ใจได้ว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสรู้เองโดยชอบ พระ
ธรรมอันพระองค์ตรัสไว้ดีแล้ว พระสงฆ์เป็นผู้ปฏิบัติ
ชอบแล้ว จึงมีความเลื่อมใสยิ่งในพระผู้มีพระภาค

ต่อจากนั้นพระสารีบุตรได้ยกเอาหลักธรรมอีก
หลายประการที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงไว้ ว่า
ท่านฟังแล้ว รู้แล้ว เกิดความเลื่อมใสอย่างยิ่ง เช่น โภทิ
ปักขियธรรม ๓๗ สติปัฏฐาน ๔ เป็นต้น แล้วพระ
สารีบุตรก็แสดงปฏิปทา คือการปฏิบัติ ๔ แบบคือ

คนบางพวกปฏิบัติลำบากรู้ได้ช้า (ทุกขา ปฏิปทา
ทนฺธาภิญญา) ปฏิบัติก็ลำบากแสนเข็ญทรมานตัว ทำ
อะไรมากมายกายกองแล้วก็ยังรู้ช้า เพราะว่ามีสติ
ปัญญาน้อย

พวกต่อมาก็คือปฏิบัติลำบากก็จริง แต่รู้ได้เร็ว
(ทุกขา ปฏิปทา ชีปฺปาภิญญา)

พวกที่ ๓ ปฏิบัติสะดวกคือว่าปฏิบัติตามสบาย สบาย ๆ ทำหน้าที่การงานหรือศึกษาเล่าเรียนตามสบาย แต่รู้ได้ช้า (สุขา ปฏิปทา ทนฺธาภิญญา)

แล้วก็พวกที่ ๔ ปฏิบัติสะดวก รู้ได้เร็ว (สุขา ปฏิปทา ขิปปาภิญญา) พวกนี้มีสติปัญญาสูง มีบารมี และมีสติปัญญาดีมาก

ใน ๔ อย่างที่ว่านี้ อย่างที่ ๔ จัดว่าประณีต ปฏิบัติสะดวกด้วย รู้ได้เร็วด้วย

ธรรมที่ยอดเยี่ยมอีกประการหนึ่งซึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงไว้ ก็คือธรรมที่เกี่ยวกับคำพูดเรียกว่า ภาสมาจาร คือทรงสอนไม่ให้กล่าววาจามุสา ไม่กล่าวส่อเสียดยุยงให้คนแตกกัน ไม่กล่าววาจาแข่งดีกัน มุ่งเอาชนะกัน ทรงสอนให้กล่าวแต่วาจาซึ่งตรงแล้ว ด้วยปัญญาว่า “มันตา” เป็นวาจาที่ควรฟังไว้ในใจ แม้วาจาเช่นนี้ก็ทรงสอนให้กล่าวในเวลาอันสมควร

ธรรมอันยอดเยี่ยมฝ่ายศีลสมาจาร-ความประพฤติ ที่เกี่ยวกับศีลธรรม ที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงไว้คือ ให้เป็นคนมีสัจจะ มีศรัทธา ไม่พูดจาหลอกลวง ไม่พูดเลียบเคียง ไม่แสวงหาลาภด้วยลาภ คือให้ของเล็กน้อยเพราะมุ่งให้ได้ของมากเป็นสิ่งตอบแทน ทำนองเอาเหยื่อเล็กน้อยเกี่ยวเบ็ดเพื่อให้ได้ปลาตัวใหญ่ เป็นผู้สำรวจอินทรีย์ด้วยดี รู้จักประมาณในการกิน ประกอบความเพียรอยู่เสมอไม่เห็นแก่หลับนอนมากเกินไป มีปัญญารักษาตน

พระสารีบุตรท่านได้สดับมาต่อพระพักตร์ของพระผู้มีพระภาคเจ้าว่า พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าในอดีตและในอนาคตเป็นผู้มีปัญญา มีความรอบรู้เสมอกับพระองค์ในสัมโพธิญาณ แต่ในปัจจุบันไม่มีสมณพราหมณ์ใด ๆ ที่มีปัญญาเสมอด้วยพระองค์ในสัมโพธิญาณ เพราะเป็นไปไม่ได้ที่พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าสองพระองค์จะอุบัติขึ้นพร้อมกันในโลกธาตุเดียวกัน พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงรับรองอัสภิวาจาของพระสารีบุตรว่าเป็นการถูกต้องตามธรรม

เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสดังนี้ พระอุททายีเถระได้ทูลขึ้นว่า น้าอัศจรรย์นัก พระผู้มีพระภาคทรงมีฤทธิ์มากมีอำนาจมากถึงปานนี้ แต่ก็ยังทรงมักน้อยสันโดษ ทรงอยู่อย่างขัดเกลา ไม่แสดงพระองค์ให้ปรากฏ ถ้าพวกเดียรฉัตรปริพาชกมีคุณธรรมเหมือนพระองค์แม้สักอย่างหนึ่ง พวกเขาคงจะยกธงเที่ยวประกาศคุณของตนมิได้ว่างเว้นเลยทีเดียว พระศาสดาทรงรับรองคำกล่าวของพระอุททายี แล้วก็ตรัสกับพระสารีบุตรว่า ฟังกล่าวธรรมปริยายนี้เนื่อง ๆ แก่พุทธบริษัท เพราะคนบางคนที่ยังเคลือบแคลงสงสัยในตถาคตอยู่ เมื่อได้ฟังธรรมปริยายนี้แล้วก็จะละความเคลือบแคลงสงสัยเสียได้

นี่เรื่องการประกาศความเลื่อมใสของพระสารีบุตรต่อพระผู้มีพระภาค (สิ่งที่ทำได้ยากอย่างหนึ่งในโลกคือความรู้ที่ปราศจากการโอ้อวด) อาสภิวาจา คือกล่าวด้วยความเลื่อมใส กล่าวด้วยความอาภวัญ พระพุทธเจ้าท่านก็ถามว่าทำไมกล่าวพูดเช่นนั้น เธอรู้ธรรมของพระผู้มีพระภาคหรือ? พระสารีบุตรท่านก็บอกว่าท่านไม่รู้ แต่ท่านก็รู้แนวธรรม พอรู้เป็นแนวแล้วก็สันนิษฐานเอา

อนุมานเอา คือว่าอะไรที่เป็นวิสัยของพระพุทธเจ้า หรือพุทธวิสัย แม้อัครสาวกก็ไม่อาจที่จะหยั่งถึงได้ เมื่อคราวที่เจ้าชายสิทธัตถะประสูติ ก็เปล่งอาสภิวาจา เหมือนกันว่า *อโคโค หมสมิ โลกสฺส เชฏฺฐโฐ หมสมิ โลกสฺส เชฏฺฐโฐ หมสมิ โลกสฺส*

พระจุนทะน้องชายของพระสารีบุตรอยู่จำพรรษาที่เมืองปาวา ก็ทราบเรื่องของนิครนถนาฏบุตรว่า นิครนถนาฏบุตรถึงแก่กรรมสิ้นชีวิตที่เมืองปาวา เมื่อศาสนาสิ้นชีพไม่นาน พวกสาวกก็แตกกันทะเลาะวิวาทกันในเรื่องคำสอนของศาสนา พระจุนทะน้องชายพระสารีบุตรอยู่จำพรรษาที่เมืองปาวา ทราบแล้วเกรงว่าเรื่องทำนองนี้จะเกิดขึ้นในพุทธศาสนาเมื่อพระศาสนาปรินิพพานไป จึงได้ไปพบพระอานนท์ซึ่งอยู่ในที่แห่งหนึ่งชื่อว่าสามคาม อยู่ในเขตเมืองปาวาเหมือนกัน เล่าความรู้สึกของท่านให้พระอานนท์ทราบ และขอให้ไปเฝ้าพระศาสดา พระอานนท์กล่าวว่าเรื่องนี้มีมูล มีเหตุผลพอที่จะไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคได้ จึงพากันไปเฝ้าพระศาสดาที่สวนมะม่วงเมืองเวรัญญา แคว้นลัทธิทรวงปรารภเรื่องที่พระจุนทะและพระอานนท์ทราบเหตุนี้

พระศาสดาได้ทรงแสดงเรื่องศาสนา หลักธรรม และ
สาวกที่ควรทำและไม่ควรทำ

๑. ถ้าศาสนา หลักธรรม และสาวกไม่ดี ก็ถูกทำ
ทั้ง ๓ ฝ่าย

๒. ถ้าศาสนาดี หลักธรรมดี แต่สาวกไม่ดี ศาสนา
และหลักธรรมได้รับการสรรเสริญ แต่สาวกถูกติเตียน
ใครปฏิบัติตามศาสนาและหลักธรรมนั้น ย่อมจะ
บุญเป็นอันมาก

๓. ถ้าศาสนาไม่ดี หลักธรรมไม่ดี แม้สาวกจะดี
ก็ถูกติเตียนทั้ง ๓ ฝ่าย ใครปฏิบัติตามหลักธรรมนั้น
ก็ไม่ประสบผลดี ก็หลักธรรมไม่ดีเสียแล้ว ใครปฏิบัติ
ตามมากก็ยิ่งผิดมาก

๔. ศาสนา หลักธรรม และสาวกดี ย่อมได้รับ
สรรเสริญทั้ง ๓ ฝ่าย ใครปฏิบัติได้ก็จะได้รับผลดี
เป็นอันมาก

๕. แม้ศาสดาและหลักธรรมจะดี แต่สาวกไม่
เข้าใจธรรมอย่างแจ่มแจ้ง เมื่อศาสดาลิ้นชีพแล้ว
สาวกต้องเดือดร้อนภายหลัง

๖. ศาสดาดี หลักธรรมดี และสาวกเข้าใจธรรม
แจ่มแจ้ง เมื่อศาสดาลิ้นชีพแล้ว สาวกย่อมไม่เดือดร้อน
ภายหลัง

ตรัสต่อไปว่าพรหมจรรย์คือศาสนาหรือระบอบ
การครองชีวิตอันประเสริฐ จะเรียกได้ว่าถึงความ
สมบูรณ์เต็มที่ ต่อเมื่อพระศาสดาเป็นเถระบวชนาน
มีความรู้ ฉลาด สาวกที่เป็นพุทธบริษัททั้ง ๔ คือ
ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก และอุบาสิกา (รวมทั้งสามเถระ
แม่ชี หรือใครก็ตามที่นับถือพุทธศาสนา) ทั้งพวกที่ถือ
พรหมจรรย์และพวกที่ไม่ถือพรหมจรรย์คือยังครอง
เรือนอย่างชาวบ้านอยู่ รู้ธรรมเข้าใจธรรม มีความฉลาด
กล้าหาญ สามารถย้ายปรับบาทคือคำลวงเกิน คำกล่าว
หยาบหยาบของลัทธิอื่นได้ ทรงยืนยันว่าในศาสนา
ของพระองค์นั้น ทั้งศาสดาและสาวกที่เป็นพุทธบริษัท
ทั้ง ๔ สมบูรณ์ด้วยคุณลักษณะดังกล่าว พรหมจรรย์

คือศาสนาของพระองค์จึงถึงความบริบูรณ์เต็มที่ยังยืน
อยู่ได้

ต่อจากนั้นพระพุทธเจ้าได้ตรัสกับพระอานนท์
และพระจุนทะให้ลองจัดระเบียบหรือสังคายนาพระ
ธรรมวินัย โดยวิธีการเทียบเคียงพยัญชนะและความ
หมายของธรรมว่า เข้ากันได้หรือไม่ ถูกทั้งสองอย่าง
หรือไม่ ถ้าเห็นว่าจะอย่างไรหนคิดก็ลองสอบทานใหม่
จนกว่าจะแน่ใจ ต่อจากนั้นได้ทรงแสดงธรรมอื่นๆ อีก
เป็นอันมากแก่พระอานนท์และพระจุนทะ รวมทั้งวิธี
โต้ตอบข้อกล่าวหาของผู้นับถือลัทธิอื่น พระอุปัชฌาย์
ซึ่งยืนถวายงานพักอยู่เบื้องพระปฤษฎางค์ของพระผู้มี
พระภาคกราบทูลว่า ธรรมปริยายนี้น่าเลื่อมใสยิ่งนัก
(ปาสาทิโก) ทูลถามว่าธรรมปริยายนี้มีชื่ออย่างไร พระ
ศาสดาตรัสว่า ให้จำไว้ว่าธรรมปริยายนี้ชื่อ ปาสาทิกสูตร
(ปาสาทิโก-ปริยายอันน่าเลื่อมใส)

พรหมจรรย์หรือศาสนาพุทธจะดำรงอยู่ได้ยั่งยืน
ก็ต่อเมื่อทั้งพระเถระภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ต้อง
รู้ธรรม เข้าใจธรรม ไม่ใช่เกณฑ์ให้ภิกษุผู้ไปฝ่ายเดียว

ทั้งอุบาสก อุบาสิกา สามเณร แม่ชี หรือใครก็แล้วแต่
 ที่นับถือพุทธศาสนาต้องรู้ธรรม เข้าใจธรรม มีความ
 ฉลาด กล้าหาญ สามารถย้ายปรับวาท คำลวงเกินของ
 ผู้อื่นของลัทธิอื่นได้ แต่เดิมทีหรือเมื่อก่อนนี้เราก็ไม่
 ค่อยตระหนักถึงเรื่องนี้ คอยเกอหนที่จะให้พระรู้ธรรม
 ไปฝ่ายเดียว สำหรับฆราวาสก็มีหน้าที่ทำบุญใส่บาตร
 ไม่ศึกษาธรรม ไม่เข้าใจธรรม ไม่รู้ธรรม ไม่สนใจที่จะ
 ศึกษาเล่าเรียนพระธรรม คิดว่าเป็นเรื่องของพระ ชาว
 บ้านก็ทำบุญให้ทานไปตามเรื่อง พอเป็นอย่างนั้นก็ไม่ได้
 ตรงกับข้อความที่พระพุทธเจ้าท่านตรัสว่า ถ้าจะให้
 พรหมจรรย์คือศาสนาของพระองค์ยั่งยืนต้องรู้ทุกคน
 ต้องเข้าใจธรรมแจ่มแจ้งชัดเจน ไม่อย่างนั้นอยู่ไม่ได้
 เหมือนรถสี่ล้อต้องดีทุกล้อ ถ้าดีอยู่ล้อเดียว อีกสามล้อ
 แพบหมดก็ไปไม่ได้

เพราะฉะนั้นชาวบ้านควรหัดสำคัญมากในการที่
 จะทำความเข้าใจเรื่องศาสนา เรียนรู้เรื่องศาสนา ลอง
 นึกดูว่ามีพระเวียนกันบวชเวียนกันสึกก็ประมาณสอง
 แสนห้า-สามแสน แต่ฆราวาสเวลานี้ขึ้นไปถึง ๖๒ ล้าน

ลองคิดว่าทางไหนจะมากกว่า มากกว่าเท่าไรก็เท่าตัว คราวนี้ถ้าฝ่ายคฤหัสถ์ ฝ่ายฆราวาสตั้งใจศึกษาธรรม เข้าใจธรรม รู้ธรรม จะช่วยศาสนาได้มากเลย ไม่ต้อง เกี่ยงไปให้พระรู้ไปข้างเดียว ต้องรู้กันทุกฝ่ายก็จะดีมาก

แต่ถ้าถ้าฆราวาสยังเข้าใจว่า ฆราวาสมีหน้าที่ทำบุญ ให้ทานบำรุงศาสนาวัดวาอาราม เรื่องศึกษาธรรม เรียน ธรรม รู้ธรรมเป็นเรื่องของพระท่านไม่ใช่เรื่องของเรา อย่างนี้ละก็ สามแสนที่รู้จริงก็ไม่ทราบที่เปอร์เซ็นต์ แล้วอีก ๖๐ ล้านคนนั้นเรียกว่าหย่อนไปหมดเลยหรือ ว่ารู้นิด ๆ หน่อย ๆ มีผู้ถามว่า พระกับโยมต้องรู้ธรรม เท่า ๆ กันไหม ตอบว่าถึงจะไม่เท่าแต่ต้องมีส่วนใกล้เคียง หรือว่าสามารถที่จะรักษาตัวได้ในเรื่องนี้ โดยปกติ พระก็ควรจะรู้มากกว่าโยมอยู่แล้ว แต่ว่าโยมก็ไม่ควร ที่จะนอนใจ หรือไม่ควรที่จะลู่ออกแก่ความเป็น ฆราวาส ว่าเราเป็นฆราวาสไม่จำเป็นต้องศึกษาธรรม ให้รู้ให้เข้าใจ จำเป็นที่เดียว คือว่านัยพระพุทธพจน์นี้ บอกชัดเจนอยู่แล้วว่าศาสนาของพระองค์จะดำรงตั้ง มั่นอยู่ได้ พุทธบริษัทต้องเป็นอย่างนี้

ถ้าฆราวาสตื่นตัวในการศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยให้มากในฐานะที่เป็นพุทธบริษัท พระก็ไม่ต้องเหนื่อยมาก คือไม่ต้องเทศน์มาก แล้วอีกอย่างหนึ่งธรรมะจะเข้าถึงครอบครัว เข้าถึงประชาชนโดยตรง เพราะว่าหัวหน้าครอบครัวจะเป็นผู้มีธรรม เมื่อหัวหน้าครอบครัวเป็นผู้มีธรรมแล้ว คนในครอบครัวก็จะได้เรียนรู้ธรรม ได้ศึกษาธรรม เรียนรู้ไปในตัวแล้วก็ได้เห็นตัวอย่างของผู้ประพฤติธรรมในครอบครัว มันเป็นตัวอย่างให้เห็นง่าย เป็นนิทรรศการประจำวัน แต่ถ้าไม่เป็นอย่างนั้น คือเด็กส่วนมากอยู่ในครอบครัวที่ย่ำแย่ ทีนี้ถ้าเป็นอย่างนั้นแล้ว คุณภาพของครอบครัวจะเป็นอย่างไร คือคอยให้พระท่านเทศน์ท่านสอน บางทีก็ไม่ตรงกับข้อเท็จจริงที่เขาเป็นกันอยู่ พ่อแม่ต้องทำตัวเป็นตัวอย่าง มันเป็นการสอนอยู่ในตัว พุทธบริษัทฝ่ายฆราวาสนี่สำคัญมาก และก็เผยแผ่ศาสนาได้ดีด้วย ถ้าสนใจศึกษา สนใจค้นคว้า สนใจปฏิบัติ ก็จะเผยแผ่ศาสนาได้ดี ขอให้เรียนรู้พุทธศาสนาให้ถูกต้อง แล้วก็นำมาใช้ในชีวิตประจำวันให้ได้ ให้เห็นคุณค่า

พระสารีบุตรเป็นผู้ริเริ่มจัดทำตัวอย่างการจัดหมวดหมู่พระธรรมที่เรียกว่า “สังคีติ” ข้อความจากสังคีติสูตรว่า คราวหนึ่งพระผู้มีพระภาคเสด็จจาริกไปในแคว้นมัลละพร้อมด้วยพระภิกษุสงฆ์หมู่ใหญ่ประมาณ ๕๐๐ รูป เสด็จถึงเมืองปาวาของพวกมัลละกษัตริย์ประทับอยู่ที่สวนมะม่วงของนายจุนทะบุตรช่างทอง (จุนทกุมารบุตร) ครั้งนั้นมัลละกษัตริย์สร้างสถูปคารหอบประชุมขึ้นใหม่ ยังไม่ได้ใช้ ทราบข่าวว่าพระผู้มีพระภาคเสด็จมาเมืองปาวาประทับอยู่ที่สวนมะม่วงของนายจุนทะ จึงเสด็จไปเฝ้า อาราธนาให้เสด็จไปทรงใช้หอบประชุมก่อนเพื่อเป็นสิริมงคล ส่วนพวกเขาจะใช้ต่อภายหลัง พระผู้มีพระภาคทรงรับอาราธนาแล้วเสด็จไปพร้อมด้วยภิกษุสงฆ์พุทธบริวารเป็นเวลากลางคืนประทีปโคมไฟเตรียมไว้เรียบร้อย พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงล้างพระบาทแล้วเสด็จเข้าไปในหอบประชุม ประทับนั่งพึงเสากลาง ผินพระพักตร์ไปทางทิศตะวันออก ภิกษุสงฆ์ล้างเท้าแล้วเข้าไปในหอบประชุมนั่งพึงผาด้านทิศตะวันตก หันหน้าไปทางทิศตะวันออก นั่งอยู่เบื้องพระปฤษฎางค์ คือนั่งอยู่เบื้องหลัง มัลละกษัตริย์ล้างพระบาทแล้วเสด็จเข้าไป

ในหอประชุมประทับนั่งฟังผาด้านตะวันออก ผินพระ
พักตร์ไปทางทิศตะวันตก ทั้งภิกษุสงฆ์และมัลล
กะษัตริย์แวดล้อมพระพุทธรองค์อยู่

พระศาสดาทรงแสดงธรรมให้มัลลกะษัตริย์เข้า
พระทัยในธรรมอยู่เป็นเวลานานก่อนคืนจึงหยุดพระ
ธรรมเทศนา ให้มัลลกะษัตริย์เสด็จกลับได้ ทรง
เหลียวดูภิกษุสงฆ์เห็นยังไม่สว่างไม่ท้อแท้ จึงรับสั่งให้
พระสารีบุตรแสดงธรรมต่อ พระองค์เองจะทรงพัก
ผ่อนเล็กน้อย เพื่อบำบัดอาการเมื่อยพระปฤษฎางค์
พระสารีบุตรรับพระพุทธรบัญชาแล้วแสดงธรรมแก่ภิกษุ
ทั้งหลาย ตอนแรกท่านปรารภถึงการแตกกันของสาวก
นิครนถนาฏบุตร คือท่านมหาวิระศาสดาของศาสนาเซน
เพราะเข้าใจในธรรมวินัยไม่ตรงกัน ท่านจึงแสดงธรรม
ในทำนองจัดหมวดหมู่พระธรรม เพื่อภิกษุทั้งหลาย
จะได้เข้าใจเป็นอย่างเดียวกัน เพื่อความตั้งอยู่นาน
แห่งพระศาสนา

ท่านพระสารีบุตรได้แสดงธรรมเป็นหมวด ๆ ยก
ตัวอย่าง เช่นว่า หมวด ๑ ความจริงอย่างหนึ่งคือ สัตว์

ทั้งหลายดำรงอยู่ได้ด้วยอาหาร และก็มีหมวด ๒ ธรรม ๒ อย่างคือ ๑. นาม ๒. รูป อาศัยกัน และก็มีวิชา-ความไม่รู้จริง ภาวตัณหาความอยากเป็นนั่นเป็นนี่ ความติดในภพ ความอยากเกิดอีก อหิริกะ-ความไม่ละอายต่อบาป อโนตตัมปะ-ความไม่เกรงกลัวต่อผลของบาป คือทำนจัดเป็นคู่ ๆ แสดงธรรมจัดเป็นคู่ ๆ และก็เช่นว่าหมวด ๓ อกุศลมูล ๓ โลภะ โทสะ โมหะ ทำนองนี้ ก็จัดเป็นหมวดหมู่ไปอย่างนี้จนถึงหมวด ๑๐ ธรรมที่มี ๑๐ อย่างด้วยกัน เช่น นาถกรณธรรม ๑๐ กุศลกรรมบถ ๑๐ เป็นต้น

พระสารีบุตรกล่าวกับภิกษุทั้งหลายว่า ธรรมเหล่านี้พระผู้มีพระภาคได้ตรัสไว้ดีแล้ว พวกเราไม่พึงพุดแก่งแย่งกัน ไม่เถียงกันในธรรมเหล่านี้ คือให้มีความเห็นเป็นอย่างเดียวกัน พรหมจรรย์คือศาสนาจะตั้งอยู่ได้นาน ชื่อนี้ย่อมเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขแก่มหาชนรวมทั้งเทวดาด้วย นี่เป็นข้อความโดยย่อในสังคีตีสสูตรว่าด้วยการจัดหมวดหมู่ของพระธรรมให้เป็นแบบอย่าง โดยปกติพระผู้มีพระภาคเจ้าจะแสดงธรรมตามเหตุ พระสารีบุตรได้นำมาจัดเป็นหมวดหมู่

เป็นต้นเค้าของการทำสังคายนา พระพุทธเจ้าท่านก็ทรงชื่นชมยินดีการแสดงธรรมของพระสาวิกบุตร

มีอีกพระสูตรหนึ่งชื่อ **ทสุตตระสูตร** เป็นแนวเดียวกับสังคีติสูตร แต่ว่าธรรมะลึกซึ้งกว่า แบ่งธรรมะลึกซึ้งลงไป น่าอ่านมาก ขอยกตัวอย่างเช่นว่าธรรมมีอุปการะมากเป็นไฉน คือความไม่ประมาทในกุศลธรรมทั้งหลาย นี่เป็นธรรมอย่างหนึ่งที่มีอุปการะมาก ธรรมอย่างหนึ่งควรเจริญคือกายคตาสติ ธรรมอย่างหนึ่งควรกำหนดรู้เป็นไฉน คือผัสสะซึ่งยังมีอาสวะ มีอุปาทาน และก็มีธรรมอย่างหนึ่งควรละคืออัสมีมานะ อย่างนี้เป็นต้น แล้วก็ไปหมวด ๒, ๓, ๔ ไปเรื่อย อันนี้ก็เป็นเรื่องสำคัญ ๒ เรื่องที่พระสาวิกบุตรท่านได้ริเริ่มเอาไว้ ปรากฏในพระไตรปิฎก มีประโยชน์มาก

อีกเรื่องหนึ่งคือเรื่องที่ท่านสนทนากับพระโกณฑลิกะในมหาเวทลละสูตร (โดยทั่วไปเรียกพระโกณฑลิกะแต่ในพระสูตรนี้ บาลีใช้พระโกณฑลิกะ) เวทลละนี้เป็นองค์หนึ่งของนวังคสัตถุศาสน์ แปลว่า เมื่อผู้ถามได้รับ

คำตอบเป็นที่พอใจแล้ว ก็ตั้งคำถามอื่นต่อเนืองยิ่ง ๆ ขึ้นไป นี่เรียกว่าลักษณะของเวทลละ สัตตฤคาสน์ที่เป็นเวทลละ และก็จะเป็นที่ปัญหาที่สูงขึ้นไปโดยลำดับ เช่นว่าท่านมหาโกฏฐิกะถามว่า เช่นว่าที่เรียกว่ามีปัญญาไม่ดีนั้นด้วยเหตุเพียงเท่าใด พระสารีบุตรตอบว่า เพราะไม่รู้อรียสัจ ๔ ตามเป็นจริง พระมหาโกฏฐิกะถามต่อไปว่าที่เรียกว่าเป็นผู้มีปัญญาดีด้วยเหตุเพียงเท่าใด ตอบว่าเพราะรู้อรียสัจ ๔ ตามความเป็นจริง ถ้าตามนัยนี้ ผู้ที่รู้อรียสัจ ๔ ตามความเป็นจริงนี้ได้บรรลุมรรค เพราะฉะนั้นคนที่ยังไม่ได้บรรลุมรรคหรือไม่ได้สำเร็จ ถ้าตามนัยของพุทธศาสนาแล้ว อวดไม่ได้ว่าเป็นผู้มีปัญญาดี

ผู้มีปัญญาดีคือผู้ที่รู้อรียสัจ ๔ ตามความเป็นจริง คือรู้ประกอบด้วยรอบ ๓ อากาโร ๑๒ เรียกว่าไตรปริวัฏทบาทสาการ น้อยคนที่จะทำได้ ถ้าทำได้ก็ได้รับบรมมรรคผล ที่เรียกว่าเป็นผู้ที่มีปัญญา ก็เพราะเป็นผู้ที่รู้อรียสัจ ๔ ตามความเป็นจริง ตามที่พระสารีบุตรตอบว่าเป็นผู้มีปัญญาเพราะเป็นผู้รู้อรียสัจตามความเป็นจริง ถ้าเป็นผู้ไม่มีปัญญาก็เพราะว่าไม่รู้อรียสัจ

ตามความเป็นจริง เพราะฉะนั้นผมจึงสรุปไว้ในที่นี้ว่า แม้จะมีปัญญาสักเท่าไร แต่ว่าถ้ายังไม่รู้อรุณัจจังตามความเป็นจริงก็ยังคงอวดไม่ได้ ถ้ามต่อไปว่า ปัญญา และวิญญาณ ๒ อย่างนี้แยกกันได้หรือแยกกันไม่ได้ ตอบว่า แยกกันไม่ได้ ถ้าอย่างนั้นต่างกันอย่างไร ตอบว่า ต่างกันที่กิจ ปัญญาเป็นสิ่งที่ควรเจริญอบรม ให้มีขึ้น ส่วนวิญญาณเป็นสิ่งที่บุคคลควรกำหนดรู้ คือควรทำความเข้าใจ

ถ้ามต่อไปว่า ทั้ง ๓ อย่างคือ เวทนา สัญญา วิญญาณ แยกกันได้หรือไม่ ตอบว่าแยกกันไม่ได้ เหมือนน้ำแกง ส่วนผสมที่รวมกันอยู่ในน้ำแกงย่อม แยกบริโภคไม่ได้ แต่รู้ได้ว่ารสใดเป็นรสของอะไร เช่น รสเปรี้ยวก็เป็นรสของน้ำส้ม ตักเข้าช้อนหนึ่งก็รวมได้ รสทั้งหมด แต่เรารู้ได้ว่ารสเปรี้ยวเป็นรสน้ำส้ม รสเค็มเป็นรสเกลือหรือน้ำปลา รสหวานเป็นรสของน้ำตาล แต่ก็ต้องทานไปด้วยกันแยกไม่ได้ บอกได้ว่าเป็นเวทนา นี่คือสัญญา นี่คือวิญญาณ แต่ว่าแยกไม่ได้ คล้าย ๆ เครื่องรถยนต์ บอกได้ว่าอะไรคืออะไร แต่ว่าแยกมัน ออกไม่ได้ เวลามันทำงานมันทำงานพร้อมกัน บางที

ข้าวเบตเตอริหลวม รถตายไปทั้งคันไปไม่ได้ แต่เราชี้
ได้ว่านี่เป็นเบตเตอริ นี่เป็นหม้อน้ำ แต่เวลาทำงาน
มันจะทำด้วยกัน เวทนา สัญญา วิญญาณ แยกกันไม่
ได้แต่บอกได้ว่าอะไรคือเวทนา อะไรคือสัญญา อะไร
คือวิญญาณ

ถามต่อไปว่าปัจจัยองค์ประกอบให้เกิดสัมมาทิฐิ
มีกี่อย่าง ตอบว่ามี ๒ อย่าง คือ ปรโตโฆสะ-การได้ยิน
ได้ฟังจากผู้อื่น และโยนิโสมนสิการ-การทำไว้ในใจ
โดยแยกกาย ทำไว้ในใจอย่างถูกต้องมีเหตุผล ปรโต
โฆสะจะแปลว่า สิ่งแวดล้อมก็ได้ จะเป็นสิ่งแวดล้อม
ทางวัตถุหรือสิ่งแวดล้อมทางบุคคลก็ได้ ตำราก็ได้
สำนักก็ได้ถ้าได้ปรโตโฆสะที่ดีและมีโยนิโสมนสิการก็
จะทำให้เกิดสัมมาทิฐิ ในทางตรงกันข้ามก็ทำให้เกิด
มิจฉาทิฐิ แต่ใน ๒ อย่างนี้ ที่สำคัญกว่าคือโยนิโ
สมนสิการ แม้จะได้ปรโตโฆสะไม่ดีแต่ถ้าโยนิโสมนสิการ
ดี เขาเอาตัวรอดได้

ถามต่อไปว่าสัมมาทิฐิได้อาศัยธรรมอะไร
อุดหนุนจึงจะมีเจโตวิมุตติและปัญญาวิมุตติเป็นผล

ตอบว่าอาศัยกรรม ๕ อย่างอุดหนุนให้เกิดสัมมาทิฏฐิ คือ

๑. คีล
๒. การสดับตรับฟังมาก
๓. การสนทนาธรรม
๔. สมณะ
๕. วิปัสสนา

ถามว่าเพราะกายไม่มีอะไร จึงนอนนิ่งเหมือน
 ท่อนไม้ ตอบว่าเพราะไม่มี ๓ อย่าง คือ ไม่มีอายุ ไม่มี
 ไอรุ่นและวิญญาณ ถามว่าคนตาย กับผู้เข้าสัญญา
 เวหิตนโรธต่างกันอย่างไร ตอบว่า คนตาย กายสังขาร
 วจิตสังขาร จิตสังขารดับ กายสังขาร คือสิ่งปรุงแต่ง
 กายคือลมหายใจเข้าออก วจิตสังขาร คือสิ่งปรุงแต่งวาจา
 คือวิตก-ความตรึก วิจารณ์-ความตรอง จิตสังขาร คือ
 สิ่งปรุงแต่งจิต คือเวทนาและสัญญา อายุก็สิ้น ไอรุ่น
 ก็ดับ อินทรีย์คือ ตา หู จมูก ลิ้น กายใช้การไม่ได้
 แดกทำลายไป นี้เรียกว่าตาย ส่วนภิกษุผู้เข้าสัญญา
 เวหิตนโรธนั้น กายสังขาร วจิตสังขารและจิตสังขาร
 ดับเหมือนกัน แต่อายุยังไม่สิ้น ไอรุ่นยังอยู่ และ
 อินทรีย์ยังผ่องใส

พระสารีบุตรท่านไม่ยินดีชีวิต ไม่ยินดีความตาย ท่านอยู่เพื่อคอยเวลาจะนิพพานเท่านั้น ไม่ได้อยู่เพื่อลาภ ลักการะหรือชื่อเสียงอะไรทั้งนั้น เหมือนลูกจ้างที่ทำงาน เสร็จแล้ว คอย รอรับค่าจ้าง ค่าจ้างของพระสารีบุตร คือนิพพาน นามินนุทานิ มรณํ นามินนุทานิ ชีวิติ เราไม่ยินดีต่อชีวิต และไม่ยินดีกับความตาย กาลมฺจ ปาฎิกงฺขามิ คอยเวลาอยู่ เหมือนลูกจ้างคอยค่าจ้างอยู่ คือเพื่อพระนิพพาน

ประวัติชาติก่อน ๆ ของพระสารีบุตร ซึ่งน่าจะ ทำให้ได้เห็นปฏิปทาของท่านมีหลายแห่ง ในอรรถกถา ธรรมบทก็มีว่าด้วยบารมีที่ท่านได้เคยสร้างมา ว่าท่าน प्रารธนาความเป็นผู้มีปัญญามาก แล้วก็ได้สมตาม प्रารธนา อ่านชาดกแล้วท่านจะประชุมชาดกให้ว่า ท่านผู้นั้นผู้นี้มาเป็นพระสารีบุตร ผู้นั้นมาเป็นพระ โมคคัลลณะ ผู้นี้มาเป็นพระอานนท์ ท่านผู้นั้นเป็น ตถาคต ถ้าอ่านชาดกแล้วพระสารีบุตรก็ฉลาดทุกชาติ ฉลาดมาเรื่อยเลยมีปัญญาบารมีมาตลอด ระหว่างที่ พระสารีบุตรท่านรอนิพพาน ท่านชอบเข้านิโรธสมาบัติ ในเวลาปรกติ ฉะนั้นท่านจึงกล่าวกับพระอานนท์ว่า

เพราะพระอานนท์ที่เดียวที่ได้อุปัฏฐากพระพุทธเจ้า ท่านจึงได้มีโอกาสเข้านิโรธสมาบัติตามที่ปรารถนา ถ้าไม่ได้พระอานนท์ ท่านก็ต้องมาทำหน้าที่นี้แทน เหมือนกับท่านเป็นพี่ใหญ่ คือถ้าน้องไม่ทำ พี่ก็ต้องทำ

พระสารีบุตรท่านอ่อนน้อมถ่อมตนมาก ผมคิดถึงท่านเจ้าคุณวัดญาณเวศก์ (พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ. ปยุตฺโต) ท่านอ่อนน้อมถ่อมตนมาก ทั้ง ๆ ที่ท่านมีความรู้มากเหลือเกิน

คำถาม จากทางบ้าน

มีญาติผู้ใหญ่ป่วยหนักเรื้อรังด้วยโรคร้าย ต้อง
ใช้เงินรักษาพยาบาลสูงมาก ท่านตัดสินใจฆ่าตัวตาย
เพื่อไม่ให้เป็นการแกล่ลูกหลาน อยากทราบว่ากรณีที่ท่าน
ตัดสินใจฆ่าตัวตายเพื่อหนีจากโรคร้าย และไม่ให้เป็น
ภาระแก่ลูกหลาน เช่นนี้ท่านบาปหรือไม่

การฆ่าตัวตายนี้อาจกรณีพระพุทธเจ้าก็ไม่ทรง
ตำหนิ บางกรณีก็ทรงตำหนิ คือว่าถ้าฆ่าตัวตายแล้ว
ได้ผลที่สมควรกว่า หรือสมควรแก่เหตุก็ไม่ทรงตำหนิ
แต่ถ้าฆ่าตัวตายแล้วไม่สมควรแก่เหตุ หรือว่าทำใจไม่ดี
เวลานั้นจิตใจไม่ดีก็ทรงตำหนิ คือว่าแล้วแต่เงื่อนไข
ของเขา ว่าเงื่อนไขที่เขากระทำลงไปเวลานั้นเป็น

เงื่อนไขที่สมควรหรือไม่สมควร

ผมขอยกตัวอย่างพระเถระที่ฆ่าตัวตายหลายรูป พระพุทธเจ้าไม่ทรงตำหนิ เช่น พระฉันทะ (ไม่ใช่รูปเดียวกับที่ติดตามพระพุทธเจ้า) พระฉันทะรูปนี้ก็เกี่ยวเนื่องกับพระสารีบุตรด้วย คือพอทราบข่าวว่าพระฉันทะจะฆ่าตัวตาย พระสารีบุตรก็มาเยี่ยมแล้วก็พรรณนาถึงชั้น ๕ แล้วก็ห้ามท่านว่าอย่าฆ่าตัวตายเลย ชั้น ๕ ก็เป็นอย่างนี้แหละ เป็นทุกข้ออย่างนี้แหละ พระฉันทะท่านก็เรียนพระสารีบุตรว่าผมก็รู้ครับว่าชั้น ๕ มันเป็นทุกข้ออย่างนี้ แต่ว่า ทุกขเวทนามันบีบคั้นเหลือเกิน แล้วผมก็อยู่กับพระพุทธเจ้ามานาน ผมทราบว่าพระพุทธเจ้ามีพระอัธยาศัยอย่างไร ผมจะฆ่าตัวตายโดยประการที่จะไม่ให้พระผู้มีพระภาคทรงตำหนิ แล้วพระสารีบุตรก็กลับไป แล้วก็ไปกราบทูลพระพุทธเจ้าว่าพระฉันทะคิดอย่างนี้ พระพุทธเจ้าก็ตรัสกับพระสารีบุตรว่า “ฉันทะพูดกับเธอแล้วมิใช่หรือว่าเขาจะฆ่าตัวตายโดยประการที่จะไม่ให้ตถาคตตำหนิ” พระฉันทะก็ฆ่าตัวตายแล้วก็สำเร็จมรรคผล ก็เป็นชีวิตสมสี่สี่ สำเร็จเป็นพระอรหันต์พร้อมกับการเสียชีวิต ลั่นชีวิตพร้อมกับการ

ลำเจ็จมรรคผล คือท่านบำเพ็ญวิปัสสนา อุปลิขัย ท่านพร้อม นี่เป็นกรณีตัวอย่างหลายท่านที่พระพุทธเจ้าไม่ทรงตำหนิ แล้วตรัสกับพระสารีบุตรว่า “เราดีเตียน ผู้ที่ทำลายชีวิตนี้ทำลายกายนี้ แล้วก็ไปถือเอากายใหม่ แต่ถ้าทำลายกายนี้แล้วไม่ถือเอากายใหม่ เราไม่ดีเตียน” ไม่ถือเอากายใหม่คือไม่เกิดอีก เพราะฉะนั้นอยู่ที่เงื่อนไข ถ้าเราถือว่าสมควรแก่เหตุก็ไม่น่าตำหนิ

พระวักกलिฆ่าตัวตายตามนัยพระไตรปิฎกไม่ใช่ตามอรรถกถา ท่านจะฆ่าตัวตายแล้ว ก็ส่งข่าวให้ลูกศิษย์ไปกราบทูลพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าท่านก็ฝากลูกศิษย์ของพระวักกलिมา ซึ่งจะกลับมารับพระวักกलिไปเฝ้าพระพุทธเจ้าอีกทีหนึ่งว่า น ปาปกํ เต มรณํ การตายของพระวักกลินั้นไม่เลว ตามตัวก็แปลว่าไม่บาป ท่านเดินทางไปกับลูกศิษย์จะไปเฝ้าพระพุทธเจ้า ไปถึงกลางทางแล้ว ท่านเกิดเป็นอัมพาตเดินไม่ไหว จะให้ลูกศิษย์หามไปก็เกรงว่าจะเป็นการลำบากมากเกินไปในเวลานั้น ก็เลยขอให้ลูกศิษย์เดินทางล่วงหน้าไปก่อนไปกราบทูลพระพุทธเจ้าว่าท่านจะฆ่าตัวตายด้วยคัสตรา พระพุทธเจ้าก็ฝากมาว่าการตายของเธอไม่เลวทีเดียว

พระพุทธเจ้าท่านทราบว่าจะวักกลีท่านฆ่าตัวตายแล้ว
จะสำเร็จมรรคผล

ในขณะที่ฆ่าตัวตายควรทำจิตไว้อย่างไร อย่างที่
ท่านพุทธทาสได้บอกไว้ว่า ให้ตกกระไดพลอยโจน คือว่า
ต้องพยายามคว้าเอาคุณธรรมให้ได้สักอย่างหนึ่งตอนนั้น
ไม่ให้จิตตกไปในทางต่ำ ถ้าจำเป็นที่จะต้องทำ

สมสึสี แปลว่า มีศีระชะ คือ กิเลสถูกละไป ถูก
ตัดไป ขาดไป มีกิเลสคืออวิชชา เป็นต้น ถูกทำลาย
ไปพร้อมด้วยโรคบ้าง พร้อมด้วยเวทนาบ้าง พร้อม
ด้วยอริยาบถที่ตั้งใจไว้บ้าง พร้อมด้วยชีวิตบ้าง เช่นว่า

พวกที่ ๑ เรียกว่า **โรคสมสึสี** ท่านผู้สำเร็จ
อรหัตตผลพร้อมด้วยหายโรค

พวกที่ ๒ **เวทนาสมสึสี** ท่านผู้สำเร็จอรหัตตผล
พร้อมด้วยสิ้นทุกขเวทนาทางใจ คือ เคยมีทุกข์ทางใจ
อย่างแสนสาหัส แล้วก็หาทางออกด้วยการปฏิบัติธรรม
พอปฏิบัติธรรมแล้วก็บรรลอรหัตตผลพร้อมด้วย

ทุกขเวทนานั้นสิ้นไป

พวกที่ ๓ ท่านเรียกว่า **อิริยาปถสมสี่สี** ท่านที่กำหนดใจว่าจะอยู่ด้วยอิริยาบถใดแล้วจะไม่เปลี่ยนอิริยาบถจนกว่าจะสำเร็จจอร์หัตตผลและได้สำเร็จตามประสงค์ อย่างนี้เรียกว่า อิริยาปถสมสี่สี สำเร็จจอร์หัตตผลพร้อมด้วยอิริยาบถที่ตั้งใจไว้ เช่น พระพุทธรูปเจ้าที่ทรงตั้งพระทัยว่าจะไม่ลุกจากที่นั่ง ถ้ายังไม่สำเร็จเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วท่านก็ได้สำเร็จตรงนั้น

พวกที่ ๔ นี้ได้ยिनกันบ่อย คือ **ชีวิตสมสี่สี** ท่านผู้ได้สำเร็จจอร์หัตตผลพร้อมด้วยสิ้นชีวิต

(ต้นตออยู่ในอรรถกถาสังยุตตนิกาย อังในคัมภีร์สารัตถสังคหะ)

ตัวอย่างของผู้ที่เป็นชีวิตสมสี่สี เช่น พระโคธิกะ เป็นโรคเรื้อรัง ได้ฉานแล้วก็เสื่อมเพราะฤทธิ์ของโรค จนในที่สุดท่านบอกว่าคติของปุถุชนไม่แน่นอน มันอาจจะไปบ้ายก็ได้ เพราะฉะนั้นทำฉานให้เกิดขึ้น

แล้วฆ่าตัวตายตอนที่ฉันทายังไม่เสื่อมเสียดีกว่า อย่างน้อยก็ได้ไปพรหมโลก แต่ว่าพอท่านจ่อมืดโงกเข้าไป ท่านก็สำเร็จอรหัตตผลพร้อมด้วยสิ้นชีวิต ท่านฆ่าตัวตายจริง ๆ แต่ว่าได้สำเร็จอรหัตตผลด้วย แต่พระเจ้าสุทโธทนะทรงอาพาธ และสิ้นพระชนม์ด้วยอาพาธ แต่ก็ได้สำเร็จอรหัตตผลก่อนที่จะสิ้นชีวิต ได้สำเร็จอรหัตตผลในเพศธรรวาสีในขณะที่เป็นกษัตริย์อยู่นั่นเอง ท่านไม่ได้เป็นชีวิตสมมติ

ผมเคยยกตัวอย่างถึงเรื่องราวที่เขากอกรบ แล้วเขาถูกข้าศึกจับได้ อย่างพวกฮิตเลอร์ เขาจะอมยาพิษไว้คนละเม็ด คือว่าถ้าถูกจับได้และไม่สามารถจะทำประการอื่นได้ ก็จะขบเคี้ยวยาพิษแล้วก็จะตายทันที คือว่าเขาต้องการจะรักษาประเทศหรือไม่ต้องการให้ความลับรั่วไหลไปถึงข้าศึก ถ้าทหารของเราที่กอกรบแล้วถูกข้าศึกจับได้แล้วเกรงว่าจะถูกทรมาน แล้วก็ทนต่อความทรมานไม่ไหวก็จะบอกความลับของชาติกับข้าศึก เขาก็ฆ่าตัวตายเสีย อย่างนี้ควรจะถูกตำหนิไหม อันนี้คือเงื่อนไข เรื่องพวกนี้เราจะไม่พูดกันแล้วว่าบาปหรือไม่บาป แต่เราจะพูดกันว่าควรทำหรือไม่ควรทำ

ฆ่าตัวตายเป็นอาบัติเล็กน้อย ถ้าในกรณีของ
พระที่ท่านฆ่าตัวตายแล้วท่านได้สำเร็จมรรคผล ไม่เป็น
อาบัติ กรณีพระภิกษุชาววัคคุมุทาเจริญอุสุมภาวนา
แล้วเกิดเบื่อหน่ายในอัฐภาพร่างกายจึงฆ่าตัวตายบ้าง
ให้ผู้อื่นฆ่าบ้างนั้น พระพุทธเจ้าก็ทรงดำหนิ อยู่ที่เงื่อนไข

ถ้าเป็นลูกหลานก็อย่าไปดำหนิท่านเลย (ในกรณี
ที่ญาติผู้ใหญ่ป่วยมากจนไม่อยากอยู่จึงฆ่าตัวตาย) เพราะ
ท่านก็ทุกข์ทรมานมากแล้ว ท่านก็หวังดีกับลูกหลานว่า
อยู่ไปก็มีแต่สิ้นเปลือง แล้วก็ระยะเวลาก่อนตายสอง
สามเดือน เวลานี้เทคโนโลยีในการรักษาโรคสูงมาก
ก็สามารถจะรักษาชีวิตไว้ได้ ชะลอไว้ได้หลายเดือน
บางที่อาจจะเป็นปี แต่ว่ามันสูบเงินเยอะเลย

การเกิดขึ้นของบุคคลผู้แสดงธรรม
ของพระสมมาสัมพุทธเจ้า
เป็นรตนะที่หาได้ยากอย่างหนึ่งในโลก
พระพุทธเจ้าตรัสไว้เช่นนี้
เพราะผู้ศึกษาธรรม วัตรธรรม ปฏิบัติธรรม
จนได้ผลด้วยตนเองแล้ว
แสดงธรรมให้ผู้อื่นเข้าใจ
ซาบซึ้งเห็นคุณค่าของธรรม
อย่างท่านจัตตคหบดีในเรื่องนี้
นับว่าเป็นบรมรตนะที่หาได้ยาก

จิตตคหบดี อุบาสกผู้เลิศทางธรรมกถึก

จิตตคหบดีได้รับการยกย่องจากพระพุทธเจ้าว่า เป็นอุบาสกผู้เลิศทางแสดงธรรม (ธรรมกถึก) ท่านเป็นพระอนาคามีเพราะได้ฟังธรรมเพียงเล็กน้อยของพระสารีบุตร ได้บรรลุโสดาปัตติผลมาก่อนแล้วโดยได้ฟังธรรมจากพระมหานามะ (๑ ในปัญจวัคคีย์)*

คราวหนึ่งภิกษุทั้งหลายสนทนาธรรมกันเรื่องสังโยชน์กับสังโยชนียธรรม ว่าต่างกันอย่างไร เมื่อไม่อาจให้แจ่มแจ้งได้ ก็ถามท่านจิตตคหบดี ท่านจิตตคหบดีอธิบายโดยอุปมาว่า โค ๒ ตัว คือ โคดำ

---

* อรรถกถาธรรมบทภาคสาม เรื่องพระสุธรรมเถระ ในพาลวรรค

กับโคขาว โคดำไม่ใช่โคขาว และโคขาวไม่ใช่โคดำ แต่มีเชือกผูกกร้อยให้ติดกันอยู่ฉันใด ตากับรูป เป็นต้น ก็ฉันนั้น ตาไม่ใช่รูป และรูปก็ไม่ใช่ตา แต่อาศัยรูป และตา ฉันทราคะก็เกิดขึ้นฉันนั้น

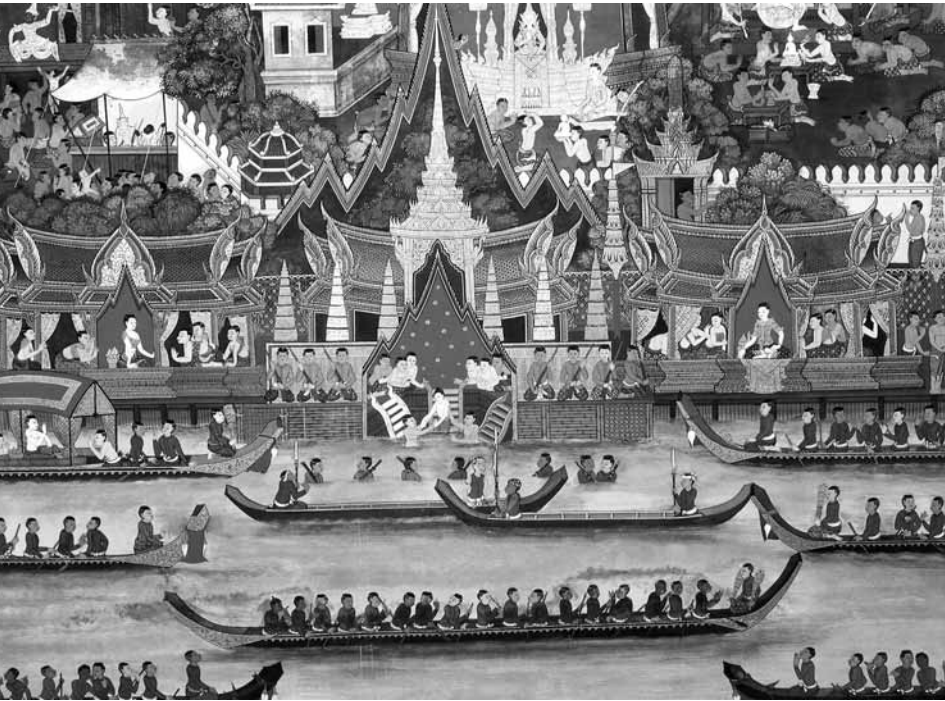
ฉันทราคะเป็นสังโยชน์ ตากับรูปเป็นสังโยชนียธรรม คือเป็นเหตุให้สังโยชน์เกิดขึ้น

อีกครั้งหนึ่ง จิตตคหบดีนิมนต์ภิกษุสงฆ์ไปฉันอาหารที่บ้านของตน เมื่อฉันเสร็จแล้ว ท่านได้ถามพระสังฆเถระว่า ธาตุต่าง ๆ เป็นอย่างไร พระเถระตอบไม่ได้จึงนั่งอยู่ ท่านคหบดีถามถึง ๓ ครั้ง เมื่อเห็นพระเถระยังนั่งอยู่ ภิกษุรูปหนึ่งซึ่งนั่งอยู่สุดท้ายปลายแถว ได้ขออนุญาตพระสังฆเถระเพื่อตอบปัญหา นั้น เมื่อพระเถระอนุญาตแล้ว ท่านจึงอธิบายธาตุ ๑๘ มีจักขุธาตุ เป็นต้น ให้คหบดีฟัง จนเป็นที่พอใจ (ธาตุ ๑๘ คืออายตนะภายใน ๖ + อายตนะภายนอก ๖ + วิญญาณธาตุ ๖)

เมื่อออกจากบ้านท่านคหบดีแล้ว พระสังฆเถระ
จึงบอกแก่พระรูปนั้นว่า ต่อไปภายหน้าเมื่ออุบาสกถาม
ปัญหา ผมตอบไม่ได้ ให้คุณตอบไปได้เลยโดยไม่ต้อง
ขออนุญาต

ท่านจิตตคหบดีได้นิมนต์ภิกษุสงฆ์ไปฉันภัตตา
หารที่บ้านของท่านบ่อย ๆ และชวนสนทนาธรรมบ่อย ๆ
พระภิกษุรูปนั้นจะเป็นผู้ตอบเสมอ เมื่อบ่อยเข้า ท่าน
ก็สงสัยว่าภิกษุรูปนั้นเป็นใครมาจากไหน จึงได้เรียน
ถามท่านว่า ภูมิลำเนาเดิมของพระคุณเจ้าอยู่ที่ไหน
พระตอบว่า อยู่ที่วันตีชนบทคือแคว้นอวันตี อุบาสก
จึงว่า พระคุณเจ้าผู้เจริญ ข้าพเจ้ามีเพื่อนอยู่คนหนึ่ง
ที่แคว้นอวันตี เราไม่เคยเห็นกัน (อทิฏฐบุพพสหาย)
ข้าพเจ้าทราบว่าคุณนี้ได้บวชแล้ว แต่ไม่ทราบอยู่
ที่ไหน พระภิกษุรูปนั้นนิ่งอยู่ จิตตคหบดีจึงถามว่า
ท่านหรือคืออสิทัตตะ สหายของข้าพเจ้า ภิกษุรูปนั้น
ตอบว่า ใช่แล้วคหบดี อาตมาภาพเอง

เมื่อได้ยินดังนั้น ท่านคหบดีปลื้มใจยิ่งนัก จึง
 ปวารณาว่า พระคุณเจ้าต่อไปอย่าได้ลำบากเรื่องอาหาร
 บิณฑบาตเลย ข้าพเจ้าขอถวายอาหารแก่ท่านเป็นประจำ
 ภิกษุกล่าวว่า ท่านคหบดีกล่าวชอบแล้ว เมื่อกลับไปถึง
 วัดซึ่งเป็นวัดที่คหบดีสร้างไว้นั้นเอง พระอิสิทัตตะได้
 เก็บบาตรและจีวร พร้อมด้วยเก็บเสนาสนะให้เรียบร้อย
 แล้วจากไป

เรื่องนี้แสดงถึงความไม่ติดที่ ไม่ติดตายก ของ
 พระภิกษุอิสิทัตตะ

คราวหนึ่ง จิตตคหบดีสนทนากับพระกามภู เกี่ยว
 กับพระพุทธรักษาที่พระกามภูถามขึ้นก่อนว่า

“มีรถอยู่คันหนึ่งเป็นรถที่ไม่มีโทษ มีหลังคาขาว
 มีเพลาเดียว ไม่มีทุกข์ แล่นไป ท่านจงดูรถคันนั้น ซึ่งกำลัง
 แล่นมาอยู่ ตัดกระแสได้แล้ว ไม่มีเครื่องผูกพัน” **

** พระพุทธรักษาจากคัมภีร์อุทานพระไตรปิฎกเล่ม ๒๕ ข้อ ๑๕๑ ทรง
 ปวารณาเรื่องพระรถอุทกภัย

พระกามภูถามต่อไปว่า ท่านคหบดีเข้าใจความหมายในพระพุทธรพจน์นี้หรือไม่ จิตตคหบดีพูดว่า พระคุณเจ้ากรุณารอสักครู่เถิด ข้าพเจ้าขอเวลาเพ่งพินิจพระพุทธรพจน์นี้ ท่านคหบดีนั่งอยู่ครู่หนึ่ง แล้วตอบว่า

“คำว่า รถ หมายถึง กายนี้ คำว่า ไม่มีโทษ หมายถึง คีล หลังคาขาว หมายถึง วิมุตติ (ความหลุดพ้น) มีเพลาเดียวหมายถึง สติ เล่นไปอยู่ หมายถึง ก้าวไปข้างหน้าถอยมาข้างหลัง คำว่าไม่มีทุกข์ หมายถึงพระอรหันต์ผู้ตัดรากะ โทสะ โมหะ คำว่า กระแส หมายถึง ตัณหา พระชัณาสพเป็นผู้ตัดกระแสตัณหาขาดแล้ว ไม่มีเครื่องผูกพัน”**

พระกามภูได้ฟังแล้วชมเชยว่า ท่านคหบดี เป็นลาภของท่านแล้วที่ท่านมีปัญญาจักษุอันลุ่มลึกเห็นปานนี้

จิตตคหบดีมีเพื่อนเก่าอยู่คนหนึ่งบวชเป็นชีเปลือยเรียกกันว่า อเจลกัสสป เป็นนักบวชนอกพุทธศาสนา

วันหนึ่งได้พบกันโดยที่จิตตกหอบตีได้ไปหา และถามว่า
บวชมานานเท่าไรแล้ว อเจลกะตอบว่า บวชมา ๓๐ ปีแล้ว
จิตตกหอบตีถามว่าบวชมา ๓๐ ปี แล้วได้คุณสมบัตินี้
พิเศษอันเป็นอุตริมนุสสรธรรมใด ๆ บ้าง ๆ หรือไม่
อเจลกะ ตอบว่าไม่ได้อะไรเลย นอกจากโกนศีรษะ
เปลือยกาย และปิดฝุ่น (เดินถือไม้กวาดเพื่อป้องกันการ
เหยียบบัสต์ว์เล็กน้อย)

อเจลกะถามท่านคหบดีว่า ได้เป็นอุบาสกมานาน
เท่าไรแล้ว ตอบว่า ๓๐ ปี แล้วอเจลกะถามว่า ได้คุณ
วิเศษอันเป็นอุตริมนุสสรธรรมใด ๆ บ้างหรือไม่ คหบดี
ตอบว่าได้ฌาน ๔ (และอนาคามีผล) อเจลกะเลื่อมใส
ได้บวชในพุทธศาสนา ต่อมาได้สำเร็จอรรถตตผลเป็น
พระอรหันต์

อุตริมนุสสรธรรม แปลว่า ธรรมอันยิ่งของมนุษย์
ในพระบาลีระบุถึงฌาน วิโมกข์ สมาธิ สมบัติ มรรค
ผล (ซึ่งหมายถึงนิพพานด้วย)

สมัยหนึ่ง จิตตคหบดีป่วยหนัก พวกเทวดา เช่น รุกขเทวดา เป็นต้น ได้เข้ามาหาท่านและกล่าวว่า ขอให้ท่านคหบดีพึงปรารถนาความเป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ในอนาคตเถิด ท่านคหบดีถามว่า เห็นประโยชน์อย่างไรจึงให้ปรารถนาเช่นนั้น เทวดาตอบว่า ผู้มีศีลมีธรรมอย่างท่านนี้ปรารถนาความเป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ย่อมได้โดยไม่ยาก จิตตคหบดีกล่าวว่า แม้จะเป็นพระเจ้าจักรพรรดิก็เป็นของไม่เที่ยง ไม่แน่นอน มีความแปรปรวนเป็นธรรมดา

บริวารชนของคหบดีขอให้ท่านกล่าวโอวาทพวกเขาในโอกาสสุดท้ายที่ท่านจะจากไป ท่านคหบดีจึงกล่าวว่า ขอให้ทุกคนศรัทธาเลื่อมใสแน่นแฟ้นใน พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ หมั่นบริจาจาคทรัพย์ที่มีอยู่ให้เป็นประโยชน์

พูดเท่านั้นแล้ว ท่านจิตตคหบดี ก็ทำกาลกิริยา คือ ลีนชีวิต

เรื่องของท่านจิตตคหบดี ซึ่งรวบรวมเรียบเรียง
มาทั้งหมดนี้ ได้เลือกข้อความบางพระสูตรจากจิตต
คหบดีปุจฉาสงยุต ในสังยุตตนิกาย สฬายตนวรรค พระ
ไตรปิฎกบาลีเล่ม ๑๘ ฉบับภาษาไทยของมหามกุฏฯ เล่ม
๔ ภาค ๒ ของสังยุตตนิกาย สฬายตนวรรค

ประวัติย่อของ อาจารย์วคิน อินทสระ

ชาติภูมิ

เกิดที่หมู่บ้านท่าศาลา อำเภอรัตตะภูมิ จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ ๑๗ กันยายน พ.ศ.๒๔๗๗ เมื่อจำความได้พ่อแม่ได้ย้ายไปอยู่ที่หมู่บ้านตากแดด ตำบลปากกรอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

การบรรพชาอุปสมบท

บวชเป็นสามเณรเมื่ออายุ ๑๓ ปีที่วัดบุปผาราม เขตธนบุรี กรุงเทพฯ เมื่อ พ.ศ.๒๔๙๐ และอุปสมบทเป็นภิกษุเมื่อ พ.ศ.๒๔๙๗ ลาลิกขา (สึก) เมื่อ ๒๔ มกราคม ๒๕๐๗

การศึกษา

มัธยม ๘ (สมัครสอบ)

นกธรรมเอก

เปรียญ ๗ (ป.ธ.๗)

ศาสตราจารย์บัณฑิต (มหามกุฏราชวิทยาลัย)

M.A.(ทางปรัชญา มหาวิทยาลัยบาหลี อินเดีย)

ปริญญาคุณวุฒิบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาพุทธศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

หน้าที่การงาน

สอนวิชาศีลธรรม

- ที่โรงเรียนราชินี

- ที่โรงเรียนพาณิชยการสีลม (อาจารย์ผู้ปกครอง)

- ที่โรงเรียนเตรียมทหาร และเป็นหัวหน้าแผนก

สารบัญ มียศเป็นร้อยโท

สอนวิชาพุทธปรัชญาเถรวาท - มหายาน ที่มหา
วิทยาลัยรามคำแหง (ประมาณ ๑๒ ปี ตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๒๑
ถึง พ.ศ.๒๕๓๓)

สอนวิชาพุทธศาสนาในประเทศไทยและวิชา
จริยศาสตร์ ที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ประมาณ ๑๐ ปี
ตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๓๓ ถึงพ.ศ.๒๕๔๓

สอนที่มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยเกี่ยวกับ
ศาสนาและปรัชญาตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๐๖ จนถึงปัจจุบัน
(พ.ศ.๒๕๕๒)

สอนพิเศษประชาชนทั่วไปเกี่ยวกับความรู้ทาง
พระพุทธศาสนาในวันอาทิตย์ที่มหาวิทยาลัยมหามกุฏฯ
ตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๒๕ มาจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ.๒๕๕๒)

บรรยายพิเศษในที่ต่าง ๆ ตามที่ได้รับเชิญ
บรรยายธรรมทางวิทยุตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๓๙ จนถึง
ปัจจุบัน โดยออกเป็นรายการสดบ้าง ใช้เทปบ้าง ปัจจุบัน
ใช้เทป

การประพันธ์

ได้เขียนหนังสือประเภทต่าง ๆ เช่น นวนิยายอิง
หลักธรรม อธิบายหลักธรรม ฯลฯ ตั้งแต่พ.ศ.๒๕๐๖ มา
จนถึงปัจจุบัน มีประมาณ ๑๓๐ ชื่อเรื่อง บางชื่อเรื่อง ก็มี
หลายเล่ม เช่น ทางแห่งความดี เป็นต้น

ทำนิตยสาร

เคยเป็นบรรณาธิการนิตยสารธรรมจักร ของมูลนิธิ
มหามกุฏราชวิทยาลัย ตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๒๙ ถึง ๒๕๓๙

เป็นบรรณาธิการนิตยสารศุภมิตร ของมูลนิธิส่งเสริม
กิจการศาสนาและมนุษยธรรม(กศม.) ของวัดมกุฏ
กษัตริยาราม ตั้งแต่ปีพ.ศ.๒๕๓๔ ถึง พ.ศ.๒๕๕๑

รางวัลพิเศษ

ปีพ.ศ.๒๕๒๕ ได้รับพระราชทานเสมาธรรมจักร
เป็นรางวัลในฐานะผู้บำเพ็ญคุณประโยชน์แก่พระพุทธ

ศาสนาประเพณีวรรณกรรม เนื่องในโอกาสสมโภชกรุง
รัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี

ปีพ.ศ.๒๕๑๗ ได้รับโล่รางวัลชมเชยจากคณะกรรมการจัดงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ประเภทสารคดี
หนังสือเรื่อง “จริยาบถ” ปีพ.ศ.๒๕๑๘ หนังสือเรื่อง
“จริยศาสตร์”

ปีพ.ศ.๒๕๓๓ ได้รับเกียรติคุณบัตรจากกระทรวง
ศึกษาธิการในฐานะเป็นรางวัลชมเชยประเภทสร้างสรรค์
ด้านศาสนา จากบทความเรื่อง “หลักกรรมกับการพึ่งตนเอง”

๒๒ เมษายน ๒๕๕๒ ได้รับโล่พุทธคุณูปการ
กาญจนเกียรติคุณ และเกียรติบัตรในฐานะผู้บำเพ็ญคุณ
ประโยชน์แก่พระพุทธศาสนา จากคณะกรรมการการศึกษา
ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม สภาผู้แทนราษฎร

เรื่องพระอานนท์พุทธอนุชา

เรื่อง พระอานนท์ฯ นอกจากจะได้รับความนิยม
อย่างแพร่หลายในสังคมไทยแล้ว สารานุกรมวรรณกรรม
โลกในศตวรรษที่ ๒๐ (Encyclopedia of World
Literature in 20th Century) ได้นำเรื่องพระอานนท์
พุทธอนุชาไปสรุปไว้ในหนังสือดังกล่าวนั้น เป็นทำนองว่า
ได้ชี้ทางออกให้แก่สังคมไทยที่สับสนวุ่นวายอยู่ด้วย
ปัญหานานัปการ

**รายนามผู้ร่วมศรัทธาพิมพ์หนังสือเรื่อง
“คุณของพระสารีบุตรและจิตตคหบดี”**

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	จำนวนเงิน
๑	คุณจิราพร โตเจริญชัย	๓๐,๕๐๐
๒	คุณปณิตา เล็กมณี อุทิศให้ บิดาผู้ล่วงลับ	๑๗,๕๐๐
๓	คุณพงศกร บุญใส	๑๓,๕๐๐
๔	คุณจงจินต์ ทองวานิช	๙,๕๐๐
๕	คุณพรทิพย์ จงเร่งเพียร	๘,๐๐๐
๖	บ.เอสซีจี แลนด์สเคป	๘,๐๐๐
๗	คุณจตุติมา ผาสูช	๖,๕๐๐
๘	คุณศิริรุ่ง ศรีสิทธิพิศาลภพ	๖,๓๐๐
๙	คุณบุญอนันต์ เกียงเอี้ย	๖,๐๐๐
๑๐	คุณเฉลียว สัตตมัย	๖,๐๐๐
๑๑	คุณกวีพจน์ โพธิ์วิจิตร	๕,๐๐๐
๑๒	คุณอัมพร นวลปลอดภัย	๔,๘๐๐
๑๓	คุณเสถียรวัชร ข้าเพชร และ ครอบครัว, คุณพุดมิมณฑ์ ทิพย์รัตน์	๔,๒๐๐
๑๔	คุณศระภุรา คานพรม	๔,๑๗๐
๑๕	คณะผู้ปฏิบัติธรรม (บ.การบิณฑไทย)	๔,๑๕๕
๑๖	คุณสืบสวัสดิ์ วัฒนฐานะ	๓,๗๒๐
๑๗	คุณปภาวี ลิขิตบุญฤทธิ์	๓,๕๐๐
๑๘	ดร.โซติมา จตุรงวงค์	๓,๐๔๐
๑๙	คุณรัชนี จุ้ยศิริ	๓,๐๓๐
๒๐	คุณเอกชัย ตีรุ่งโรจน์	๓,๐๐๐
๒๑	น.ต.ภัสณุ แก้วพรม	๓,๐๐๐

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	จำนวนเงิน
๒๒	คุณธิดา เตชะทัฬหสุนทร	๒,๓๕๐
๒๓	คุณทินวุฒิ อมรชัยพร	๒,๒๐๐
๒๔	คุณสมใจ ชื่นวัฒนาประณีติ	๒,๒๐๐
๒๕	คุณพลรัตน์ จันทร์เทพ	๒,๑๕๐
๒๖	คุณแจษฎาภรณ์ น่วมกลาง	๒,๐๖๐
๒๗	คุณชมมวรรณ ลิขิตวัชรปกรณ์	๒,๐๐๐
๒๘	คุณกมลรัตน์ แกรนปรุ	๒,๐๐๐
๒๙	คุณอรวรรณ บุชาบุพพาจารย์	๒,๐๐๐
๓๐	คุณณัฐกร จันทะพรม	๒,๐๐๐
๓๑	คุณบุณิกา พิมพ์จุฑา	๒,๐๐๐
๓๒	คุณเสถียรวัชร ข้าเพชร	๒,๐๐๐
๓๓	คุณลักขณา ลุสวัสดิ์	๒,๐๐๐
๓๔	คุณอาชัญจิม แซ่เอี้ย	๒,๐๐๐
๓๕	คุณกมลพร อนุนาท	๑,๘๐๐
๓๖	คุณวุฒิภัทร หนูยอด	๑,๘๐๐
๓๗	คุณจากรวรรณ ปาลศิริ	๑,๗๐๐
๓๘	พ.ญ.เต็มสิริ นิญชีระนันท์	๑,๕๙๙
๓๙	คุณธัญญพร ต่อวงศ์	๑,๕๐๐
๔๐	คุณฐิติรัตน์ ตริยานันท์กุล	๑,๕๐๐
๔๑	ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม	๑,๕๐๐
๔๒	คุณสุวรรณา ชัยเศวตกานนท์	๑,๔๒๐
๔๓	คุณบุษลดา จันทร์าสกุล	๑,๔๐๐
๔๔	คุณกำไร พูลเพิ่มสุข	๑,๓๒๐
๔๕	คุณณัฐกมล บรรพสิมมาธิษญา	๑,๓๒๐

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	จำนวนเงิน
๔๖	คุณวชิราภรณ์-คุณวีรวรรณ -คุณเพ็ญ เหมทานนท์	๑,๑๕๐
๔๗	คุณอารีญา พันธุ์สุริยานนท์	๑,๑๐๐
๔๘	คุณสมชาย คงวงศ์สุภัค	๑,๐๘๐
๔๙	รศ.นพ.ชัยศ ศรีนากวงศ์	๑,๐๕๐
๕๐	คุณภาคกรณ์ รุจาธนนันท์	๑,๐๐๐
๕๑	คุณสิทธิชัย ปัญจิวจณณ์	๑,๐๐๐
๕๒	คุณบุษลดา จันทราสกุล	๑,๐๐๐
๕๓	คุณสมศักดิ์ รัตนโคตร	๑,๐๐๐
๕๔	คุณอุดมพร สายเพชร และครอบครัว	๑,๐๐๐
๕๕	คุณวิชัย โพธิ์นทีไท และครอบครัว	๑,๐๐๐
๕๖	คุณจันทรา ทองเคียน	๑,๐๐๐
๕๗	คุณปกป้อง วมะศิริ	๑,๐๐๐
๕๘	คุณวาทีนี้ สุธนรักษ์	๑,๐๐๐
๕๙	คุณเสาวลักษณ์ วรรณธนะ ไวภูณัฐ	๑,๐๐๐
๖๐	คุณจริยา เตชะวิภู	๑,๐๐๐
๖๑	คุณวรรณท์ เกียรติพานิช	๑,๐๐๐
๖๒	คุณรุ่งโรจน์ ปล้องทอง	๑,๐๐๐
๖๓	คุณกัลยา บุญสนอง	๑,๐๐๐
๖๔	คุณเสรีภาพ พรหมจาด และครอบครัว	๑,๐๐๐
๖๕	คุณธัญพงศ์ ชื่นทวีวงศ์	๑,๐๐๐
๖๖	คุณกฤษฎกฤษ์ เลาทไพโรจน์ วัฒนา	๙๕๐

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	จำนวนเงิน
๖๗	คุณศรีณัฏร์ - ด.ช.ชนาธิป วิทย์เลิศปัญญา	๘๔๐
๖๘	คุณเยาวพรรณ สงวนดิกล รัตน์	๘๑๐
๖๙	คุณศุภสิริ อริยวุฒยากร	๘๐๐
๗๐	คุณชวลิต - คุณวรรณิ จิระ ชยากุล	๗๐๐
๗๑	คุณณฤมณฑ์ โชคชัยพัฒนา	๗๐๐
๗๒	คุณนุชจรินทร์ รูปสม	๗๐๐
๗๓	คุณเปรมอร อินทมาตย์	๗๐๐
๗๔	จากเพชรบุรี	๗๐๐
๗๕	คุณกษร เกิดเต็ส	๖๗๐
๗๖	คุณวนิดา พงษ์ไชย	๖๕๐
๗๗	คุณวนิดา แซ่ตั้ง	๖๓๐
๗๘	คุณบุญสม ทัดละม้าย	๖๐๐
๗๙	คุณพิมพ์จุฬา จันสังข์	๖๐๐
๘๐	คุณทัศนีย์ น้อยสกุล	๖๐๐
๘๑	คุณสิริพันธ์ ศรียุกต์	๕๑๐
๘๒	คุณจันทรวรรณ ศรีสง่า	๕๑๐
๘๓	คุณเสราวุธ รัตนยานนท์	๕๐๐
๘๔	คุณภรณ์ภา ภาตราพูนสินไชย	๕๐๐
๘๕	คุณขวัญเรือน เขียงจง	๕๐๐
๘๖	คุณกษกร จันทร์นุมาตร์	๕๐๐
๘๗	คุณอารีญา พันธุ์สุริยานนท์	๕๐๐
๘๘	คุณวลี สงสว่างค์	๕๐๐
๘๙	คุณกัลยารัตน์ สงนอก	๕๐๐
๙๐	คุณปราณี นัตรอำไพวงศ์	๕๐๐

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	จำนวนเงิน
๙๑	คุณวิไล บุญยภักดี	๔๘๐
๙๒	คุณจันทรา ทองเคียน	๔๒๐
๙๓	คุณรวราพร มณีรัตน์	๔๐๐
๙๔	คุณสุขสันต์ - คุณสุจิตรา พชรพัชร	๔๐๐
๙๕	คุณอรพรรณ เลาทกุลวิวัฒน์	๔๐๐
๙๖	คุณสุพัตรา กลิ่นระคนธ์	๔๐๐
๙๗	คุณสุวรรณา วัฒนาเจริญทรัพย์	๓๕๐
๙๘	คุณวริษฐพร กลิ่นวิจิตร	๓๕๐
๙๙	คุณกาญจน์นัฐ์ เทอญฐูชีพ	๓๕๐
๑๐๐	คุณเอธิพัทธ์ กริสวัสดิ์	๓๔๐
๑๐๑	คุณนนทกร สักกะพลางกูร	๓๒๙
๑๐๒	คุณวาสิณี สักกะพลางกูร	๓๒๙
๑๐๓	ต.ญ.ปวีณภัทร สักกะพลางกูร	๓๒๙
๑๐๔	คุณนรินทร์ วัชรมณี	๓๒๐
๑๐๕	คุณปราโมทย์ จงสถิตย์ถาวร	๓๒๐
๑๐๖	คุณแสงจันทร์ ตั้งธราธร	๓๐๐
๑๐๗	คุณแสง รามหมู่	๓๐๐
๑๐๘	คุณรัตนา สาคร	๓๐๐
๑๐๙	คุณพรทิพย์ ไชยณรงค์	๓๐๐
๑๑๐	คุณกฤติมา เกษมโกศลศรี	๓๐๐
๑๑๑	คุณสุพล เทียมจันทร์	๓๐๐
๑๑๒	คุณชวลิต จิระชนากุล และครอบครัว	๓๐๐
๑๑๓	พระชัยพร จันทวโรส	๓๐๐
๑๑๔	คุณสกลพร หาญพานิชย์	๓๐๐

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	จำนวนเงิน
๑๑๕	คุณเชษมศักดิ์ - คุณอุกฤษฏ์ อายุตวงษ์	๓๐๐
๑๑๖	คุณนฤมล สาธิชีวิน	๒๖๐
๑๑๗	คุณเทพิภา เมธาจารย์	๒๕๐
๑๑๘	คุณกฤษณา เตกษณานนท์	๒๔๐
๑๑๙	คุณปิยะชาติ นวลมณี	๒๒๐
๑๒๐	คุณจันทรา ทองเคียน	๒๐๐
๑๒๑	คุณธนายุทธ สิริनुदानนท์	๒๐๐
๑๒๒	พระบุญเลิศ จิตลาโม	๒๐๐
๑๒๓	พ.ต.ท.หญิงปณิศา ริมประโคน	๒๐๐
๑๒๔	คุณเพียงจันทร์ ทองเคียน	๒๐๐
๑๒๕	คุณพินทิพย์ ประมูลวงศ์	๒๐๐
๑๒๖	คุณสุพล เทียมจันทร์	๒๐๐
๑๒๗	คุณอัญชิสฐา พรหมลา และครอบครัว	๒๐๐
๑๒๘	คุณอาภามาศ สิริनुदानนท์ - คุณณัฐ บุรี	๒๐๐
๑๒๙	คุณอรทัย แซ่เตี๋ย	๑๘๐
๑๓๐	คุณสุรางค์รัตน์ แก้วเอี่ยม	๑๔๐
๑๓๑	คุณเนงนัส เตชะจินดารัตน์	๑๔๐
๑๓๒	คุณพจนา โรจนชัย	๑๒๐
๑๓๓	คุณเปรี๊ต ปุงบางกะดี	๑๒๐
๑๓๔	คุณทรงพล ชวนจิต	๑๑๐
๑๓๕	คุณชัชวาล ลีไสวพร	๑๐๐
๑๓๖	คุณกาญจนา พรหมเสน	๑๐๐
๑๓๗	คุณสุวรรณา วัฒนาเจริญทรัพย์	๑๐๐

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	จำนวนเงิน
๑๓๘	คุณกันตพงศ์ จิตกุลรุ่งเรือง	๑๐๐
๑๓๙	คุณเกตุ น้อยศิริ	๑๐๐
๑๔๐	คุณภาคกรณ์ จุจาชนันท์	๑๐๐
๑๔๑	คุณพิมพ์จุฬา จันสังข์	๑๐๐
๑๔๒	คุณวรรณภา อนันต์วิจิตรกุล	๑๐๐
๑๔๓	น.ต.ชัชชัย ทองชื่น	๑๐๐
๑๔๔	คุณอัจฉรา พิพิธรัตน์	๑๐๐
๑๔๕	คุณประกาศรี ทวีพรตระกูล	๑๐๐
๑๔๖	คุณนรรัตน์ ไชยเพชร	๑๐๐
๑๔๗	คุณธวัช สนไชย	๑๐๐
๑๔๘	คุณพิชิต เนตตะพล	๑๐๐
๑๔๙	คุณบุญเสริม	๑๐๐
๑๕๐	คุณมาลีวรรณ บุญวงศ์	๑๐๐
๑๕๑	คุณบุญเมษภัค ฐานะสุนทรฤกษ์	๑๐๐
๑๕๒	คุณมานิดา ทองรุณ	๑๐๐
๑๕๓	คุณชไมพร สุขแจ่มศรี	๑๐๐
๑๕๔	คุณพะยอม มณีเพ็ฤกษ์	๑๐๐
๑๕๕	คุณศวีรวรรณ สุขแสนไกรศรี	๑๐๐
๑๕๖	คุณอนุวัฒน์ โยธาภิรมย์	๑๐๐
๑๕๗	คุณยุพิน กอหมั่นศิลป์	๑๐๐
๑๕๘	คุณอำนาจ ปลอดโปร่ง	๑๐๐
๑๕๙	คุณอารีวรรณ งามโรจน์สวัสดิ์	๑๐๐
๑๖๐	คุณธีรยทอง อ่วมสอาด	๑๐๐
๑๖๑	คุณสุภาณี บุรพภาค	๑๐๐
๑๖๒	คุณจิรา แจ้งสว่าง	๑๐๐
๑๖๓	คุณกุลธิดา ภัทรโชคช่วย	๑๐๐

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	จำนวนเงิน
๑๖๔	คุณลิลลี่ ภัทรโชคช่วย	๑๐๐
๑๖๕	คุณชาวริน ภัทรโชคช่วย	๑๐๐
๑๖๖	คุณสุนีย์ ลี	๑๐๐
๑๖๗	คุณภาณุจนาภา ชำนาญป่า	๑๐๐
๑๖๘	คุณธัญชนันท์ สิงห์สถิตย์	๘๐
๑๖๙	คุณสมชาย เอื้อประเสริฐกุล	๗๐
๑๗๐	คุณสุวิทย์ แซ่จิว	๗๐
๑๗๑	คุณคมกฤช กัญยานุชรัตน์	๗๐
๑๗๒	คุณบุญเสริม	๕๐
๑๗๓	คุณทวีพร โสพรรณพินิชกุล	๕๐
๑๗๔	คุณวรรณภา อี่ยมมกุล	๕๐
๑๗๕	คุณชำนาญ ลินพิชัย	๕๐
๑๗๖	ด.ช.ปฎนย์วัฒน์ จันทรสสมบัติ	๔๐
๑๗๗	คุณวันชัย สุขสันตินันท์	๓๐
๑๗๘	คุณประทาน สารเดช	๓๐
๑๗๙	คุณนภาพร แก่นทองอิน	๓๐
๑๘๐	คุณนวกชมณ พุ่มลีนิล	๓๐
๑๘๑	คุณเกียรติชัย ลักนารจิต	๓๐
๑๘๒	คุณกัญญา จันทร์กำเนิด	๒๐
๑๘๓	คุณภาควรรณ วนาอำนาจ	๒๐
๑๘๔	คุณลักษมีปัดดา สุนทรไชยพงศ์	๑๐๐
๑๘๕	คุณนัยนา แดงโสภา	๒๐
๑๘๖	คุณวิลาส ศรีพรหม	๑๐
๑๘๗	คุณเพิ่มพงศ์ - ด.ช.เอกสิทธิ์ ธนพิพัฒน์สังจา	๑๐
รวมครุฑาทั้งสิ้น		๒๔๘,๕๓๑

ชมรมกัลยาณธรรม

๑๐๐ ถนนประโคนชัย ตำบลปากน้ำ อำเภอเมือง

จังหวัดสมุทรปราการ ๑๐๒๗๐

โทรศัพท์ ๐๒-๗๐๒-๗๓๕๓

www.kanlayanatam.com

“ พระอัครสาวกผู้เลิศด้วยปัญญา ได้รับการยกย่อง
จากพระศาสดาว่า สามารถแสดงพระธรรมจักรได้เสมอ
ด้วยพระองค์ ตรัสชมเชยว่า พระสารีบุตรอยู่ ณ ที่ใด
เสมือนพระองค์ประทับอยู่ที่นั่น พระสารีบุตรเป็นผู้เลิศ
ด้วยปัญญามีความสามารถสูงมากแต่เป็นผู้อ่อนน้อม
ต่อมตนซึ่งหาได้ยากในโลก ”

